

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет управління
Кафедра публічного управління та митного адміністрування

Дипломна робота магістра

на тему: Державне регулювання молодіжної політики в сучасній Україні

Виконав: студент групи ПУ-22-1зм
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Лагно Д.О.

Керівник к.держ.упр., доцент Шевченко Н.І.

Рецензент _____
(місце роботи)

(посада)

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро – 2024

АНОТАЦІЯ

Лагно Д.О. Державне регулювання молодіжної політики в сучасній Україні

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Університет митної справи та фінансів. Дніпро. 2024.

У магістерській роботі проаналізовано джерельну базу дослідження та визначено основні поняття та категорії. Здійснено аналіз законодавчої та нормативно-правової бази дослідження та визначено, що державна молодіжна політика України регламентується законами України, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України. Розглянуто основні моделі державної молодіжної політики, що існують у розвинених країнах світу, а також вітчизняну модель, та з'ясовано, що необхідно вдосконалити вітчизняну модель комплексу теоретико-методологічних принципів та підходів, що застосовуються в зарубіжному досвіді державного управління, їх адаптації до потреб та особливостей вітчизняної системи взаємоузгодженої діяльності органів державного управління, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства у сфері вирішення проблем та забезпечення потреб молоді. Встановлено, що державна молодіжна політика України, є однією з визначальних складових державної політики, яка у сучасних умовах особливо загострює питання розвитку інноваційних підходів до формування молоді як стратегічного ресурсу держави, а також теоретично-методологічного обґрунтування механізмів активного включення молодіжних структур у процес вироблення та реалізації державної політики України. Визначено та обґрунтовано пріоритетні завдання на сучасному етапі державотворення. Виявлено основні проблеми, що стримують реалізацію молодіжних цільових програм в Україні, а саме: недосконале правове регулювання, недостатня наукова обґрунтованість процесу реалізації молодіжних цільових програм; відсутність ефективної взаємодії між центральними та місцевими органами виконавчої влади, а також різноманітними громадськими об'єднаннями; відсутність чітких прав та обов'язків, які лежать перед молоддю та іншими суб'єктами реалізації цільових молодіжних програм. Визначено, основні напрями оптимізації державної молодіжної політики, які мають забезпечити цілісність, послідовність, успадкованість та ефективність. Досліджено основні проблеми державної молодіжної політики та тенденції розвитку молодіжної політики в Україні. Запропоновано вирішення основних і першочергових проблем молоді.

Ключові слова: молодь, молодіжна політика, державна молодіжна політика, моделі молодіжної політики, політика участі, європейський досвід, програми та проекти.

SUMMARY

Lagno D. State regulation of youth policy in modern Ukraine

Graduate work for obtaining an educational degree by a Master's degree in specialty 281 "Public Administration". University of Customs and Finance, Dnipro, 2024.

In the master's thesis, the source base of the research was analyzed and the main concepts and categories were defined. An analysis of the legislative and regulatory framework of the study was carried out and it was determined that the state youth policy of Ukraine is regulated by the laws of Ukraine, decrees of the President of Ukraine, and resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine. The main models of state youth policy that exist in the developed countries of the world, as well as the domestic model, were considered, and it was found that it is necessary to improve the domestic model of the complex of theoretical and methodological principles and approaches used in the foreign experience of state administration, their adaptation to the needs and features of the national system of coordinated activity of state administration bodies, local self-government bodies and civil society institutions in the field of solving problems and providing for the needs of young people. It has been established that the state youth policy of Ukraine is one of the defining components of the state policy, which in modern conditions especially sharpens the issue of the development of innovative approaches to the formation of youth as a strategic resource of the state, as well as the theoretical and methodological substantiation of mechanisms for the active inclusion of youth structures in the process of development and implementation state policy of Ukraine. The priority tasks at the current

stage of state formation are defined and substantiated. The main problems preventing the implementation of targeted youth programs in Ukraine were identified, namely: imperfect legal regulation, insufficient scientific validity of the process of implementing targeted youth programs; lack of effective interaction between central and local bodies of executive power, as well as various public associations; lack of clear rights and responsibilities that lie before young people and other subjects of the implementation of targeted youth programs. The main directions of optimization of the state youth policy, which should ensure integrity, consistency, heredity and efficiency, have been determined. The main problems of the state youth policy and trends in the development of youth policy in Ukraine have been studied. Solutions to the main and priority problems of youth are proposed.

.Key words: youth, youth policy, state youth policy, youth policy models, youth participation, European experience, programs and projects

Список публікацій здобувача

Лагно Д. О. Державна молодіжна політика як феномен суспільного розвитку. // Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м.Дніпро, 3 листопада 2023). Дніпро: УМСФ, 2023. С.107-108.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ	9
1.1. Основні теоретичні підходи щодо поняття та змісту молодіжної політики	9
1.2. Функції та принципи формування державної молодіжної політики України	18
1.3. Історичні аспекти становлення молодіжної політики в незалежній Україні	24
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИЙ УКРАЇНІ	32
2.1. Нормативно-правова база державної молодіжної політики	32
2.2. Методи, інструменти регулювання та інституційне забезпечення державної молодіжної політики України	37
2.3. Аналіз джерел фінансування державної молодіжної політики в Україні	46
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	55
3.1. Досвід реалізації державної молодіжної політики на прикладі економічно розвинених країн	55
3.2. Виклики та можливості державної молодіжної політики України в умовах дії правового режиму воєнного стану та подальшої європейської інтеграції	66
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	90

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ,

ДМП – державна молодіжна політика

ДОМЦ – Дніпропетровський обласний молодіжний центр

УАС – Українська Асоціацію Студентів

ОГС - організацій громадянського суспільства

НПСМ Національні показники становища молоді

ООН – Організація об'єднаних націй

МіО – система моніторингу і оцінки

ВСТУП

Актуальність теми Українське суспільство в остання роки знаходиться в стадії глибоких економічних і політичних змін, які докорінно впливають на уклад життя, менталітет українських громадян. Другий рік в країні йде війна, яка накладає і свій відбиток на підходи до молодіжної політики, оскільки на захист України стало багато молодих громадян. Саме молодь є головним ресурсом майбутнього розвитку країни, молодь забезпечують економічний розвиток, забезпечують ВВП держави, ріст економіки, науки, культури, суспільства, вирішення демографічних питань

Основні напрями молодіжної політики в Україні об'єднують питання освіти, зайнятості, здоров'я, культури, спорту, дозвілля молоді. Державна молодіжна політика повинна сприяти соціальному становленню і розвитку молоді, насамперед допомагати молодій людині знайти своє місце в суспільстві, отримати якісну та затребувану в подальшому житті освіти, знайти роботу, де можна ефективно реалізувати себе, створити сім'ю, вирішити житлові питання тощо.

У зв'язку з рішенням Європейської Ради про початок переговорів про вступ України в Європейський Союз перед нашою державною постає ряд завдань, виконання яких дозволить інтегрувати молодіжну політику України у загальноєвропейський простір і сприятиме створенню ефективної платформи для становлення української молоді, що позитивно вплине на розвиток нашої держави.

Питання формування та реалізації молодіжної політики, її ефективності досліджуються в роботах багатьох науковців, зокрема: Є.Бородіна, О. Балакіревої, М. Головатого, С. Голуба, М. Гузенко, Н. Комарової, Р. Левіна, , Н. Метьолкіна, І. Пешої, Ю. Рубана, Б. Савченко, С. Серьогіна, Н. Філик О. Яременка та інших.

Нормативним підґрунтям роботи є Конституція України, міжнародні договори, закони та підзаконні нормативно-правові акти, які є нормативно-правовими основами реалізації державної молодіжної політики.

Мета і завдання дослідження: Мета дипломної роботи магістра полягає у аналізі особливостей державного регулювання молодіжної політики в Україні в сучасних умовах, а також процес її еволюції та тенденцій подальшого розвитку.

Для реалізації поставленої мети були визначені наступні дослідницькі задачі:

- узагальнити наукові напрацювання вчених стосовно поняття та змісту молодіжної політики;
- дослідити функції та принципи формування державної молодіжної політики України
 - висвітлити історичні аспекти становлення молодіжної політики в незалежній Україні;
 - проаналізувати нормативно-правову базу державної молодіжної політики;
 - довести ефективність інститутів громадянського суспільства як суб'єктів реалізації державної молодіжної політики;
 - провести аналіз джерел фінансування державної молодіжної політики в Україні;
 - висвітлити зарубіжний досвід розвитку молодіжної політики;
 - виокремити Виклики та можливості державної молодіжної політики України в умовах дії правового режиму воєнного стану та подальшої європейської інтеграції.

Об'єктом дослідження – молодіжна політика В Україні.

Предметом дослідження – особливості державного регулювання молодіжної політики в Україні.

Методи дослідження визначаються складністю та багатofакторністю державної молодіжної політики у сучасній Україні. Теоретико-методологічну основу дипломного дослідження складають як загальнонаукові, так і спеціальні політологічні методи. Використані загальнонаукові методи базуються на принципах об'єктивності та узагальнення. У її межах досягнуто зміст, сутність та особливості процесу взаємодії влади та молодого покоління, еволюцію та тенденції розвитку державної молодіжної політики. Використання структурно-функціонального аналізу дозволило дослідити структуру та функції державного управління в сфері молодіжної політики в Україні. За допомогою системного

аналізу охарактеризовано особливості функціонування органів державного управління, включених у більш широкий комплекс зв'язків як підсистем у межах системи державного управління у сфері молодіжної політики та особливості механізмів реалізації молодіжної політики в умовах демократизації. Метод історичного аналізу дозволив простежити еволюцію державної молодіжної політики у країні. Слід відзначити додаткові методи, завдяки яким було отримано вагомі наукові результати, зокрема статистичний (використовувався для аналізу розвитку молодіжних організацій, напрямків їх діяльності), формально-юридичний (для аналізу нормативноправової бази державної молодіжної політики та офіційних документів), компаративістський (для порівняння механізмів державної молодіжної політики на різних історичних етапах). Базуючись на аналізі основних сучасних теоретичних розробок вітчизняних та зарубіжних дослідників, було сконструйоване авторське бачення процесу державної молодіжної політики в Україні.

Наукова новизна дослідження полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні особливостей формування та реалізації державної молодіжної політики в умовах глобалізації, а також розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення діяльності органів влади у даній сфері.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дипломного дослідження можуть бути використані під час навчальних занять викладачами кафедри. Аналітичні матеріали і пропозиції по вдосконаленню регулятивних особливостей молодіжної політики будуть використані Відділом з питань сім'ї, молоді та спорту Павлоградської міської ради під час практичної роботи.

Апробація результатів Результати дипломної роботи апробовано на міжнародній науково-практичній конференції «Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд» у вигляді тез доповіді «Державна молодіжна політика як феномен суспільного розвитку», що проводилась В УМСФ 03 листопада 2023 р.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів (восьми підрозділів), висновків, списку використаних джерел (88 позицій, із них 9-іноземні). Загальний обсяг дипломної становить 101 сторінку, з них основного

тексту – 79 сторінки. Робота містить 5 таблиць та 7 рисунків. Доповнюють основний зміст роботи 11 сторінок додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1 Основні теоретичні підходи щодо поняття та змісту молодіжної політики

Перше слово у словосполученні «молодіжна політика» змушує нас задуматися про саме поняття «молодь» у різних його аспектах. Адже саме від розуміння даного поняття у більшій мірі визначається фактичний зміст «молодіжної політики». О. Каретна проаналізувала різні підходи до визначення даного поняття, яке ми відобразимо в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Сутність поняття «молодь»

Підхід	Сутність
Соціальнопсихологічний підхід	молодь – це певний вік зі своїми біологічними особливостями й психологічними стосунками
Конфліктологічний підхід	це важкий, повний стресів і надзвичайно важливий період життя
Рольовий підхід	це особлива поведінкова фаза в житті, коли вони більше не грають дитячих ролей і водночас не є повноправними носіями ролей дорослого
Субкультурний підхід	це група зі своїм специфічним способом життя, стилем поведінки
Соціалізаційний підхід	це період соціального зростання, первинної соціалізації
Суб'єктивний підхід	спрямованість у майбутнє, оптимізм, життєлюбність
Процесуальний підхід	це ті, хто...перебуває у стані становлення, формування

Джерело: побудовано автором на основі [28, с. 289].

Отже, молодь є складний, комплексний і багатоаспектний феномен суспільного життя дослідженням якого займаються в рамках різноманітних наукових підходів: економічного, соціального, культурологічного, політичного тощо.

Проаналізувавши розвиток молоді, відомий фахівець М. Головатий виділяє

три основні періоди у житті молоді:

- перший період (від 14 до 21 (22) років) – період пошуку, коли молода особа визначає, ким бути, якою бути, яку професію обрати, де реалізувати свій талант; її ціннісні орієнтації та уявлення розмиті, економічна залежність від батьків в більшості випадків зберігається;

- другий період – час, протягом якого молода людина інтегрується у суспільство (йдеться про декілька перших років роботи юнаків та дівчат у будь-якій сфері);

- третій період – період, коли розпочинається інтенсивна творча праця молодої людини [10, с. 40-43].

Появу в науковому просторі поняття «молодіжна політика» та «державна молодіжна політика» низка зарубіжних та українських вчених пов'язує з соціально-економічними змінами у другій половині ХХ століття із початком процесу виокремлення молоді як самостійної соціальної групи, її самовизначення та самореалізації.

Молодіжну політику в Україні можна визначити як діяльність держави щодо молоді, її становлення та всебічного розвитку. Молодіжна політика поширюється на членів українського суспільства віком від 14 до 35 років, незалежно від місця походження, соціального та майнового стану, мови, раси, статі, освіти та релігії. Сучасна молодь відіграє важливу роль у суспільному житті, але водночас вона є незахищеною частиною суспільства, і державі необхідно створити для неї правові та економічні умови для реалізації своїх інтересів. Вирішення цієї проблеми вимагає злагодженості та єдності суспільства, відкритості до різних думок та поглядів.

Одним із перших визначення сутності категорії «державна молодіжна політика» сформулював М. Ф. Головатий, який трактував її як «наявність у суспільстві чітко та об'єктивно визначених, законодавчо закріплених ідей стосовно місця й ролі молоді в поступальному розвитку суспільства, а також системи різноманітних заходів, що сприяють реалізації цих ідей» [10, с.56].

Молодіжна політика – складна та багатогранна система взаємовідносин між молоддю та іншими учасниками соціально-політичного процесу розробки і

впровадження молодіжної політики. У європейській практиці встановлено, що молодіжна політика передбачає активну участь молодого покоління у питаннях державного будівництва [23].

Створення та реалізація молодіжної політики у суспільстві здійснюється у всіх сферах з урахуванням інтересів молоді та інтересів усіх суб'єктів, залучених до цієї політики. Через впровадження та створення молодіжної політики з'являється можливість активної участі молоді у формуванні держави та використання її потенціалу для потреб суспільства.

Поняття «державна молодіжна політика» можна розглядати за трьома аспектами, як представлено у Таблиці 1.2

Таблиця 1.2

Класифікація визначень поняття «державна молодіжна політика»

№ з/п	Аспект	Автор	Визначення
1.	Теоретичний аспект: Молодіжна політика, як система ідей	В. Барабаш, А. Шаповал	Під терміном «національна молодіжна політика» розуміють чітку та об'єктивну систему ідей, принципів та теоретичних положень, закріплених у законах, нормативних актах та інших документах щодо стану, ролі та перспектив молоді в прогресивному розвитку суспільства [2].
		М. Гуцалова	Молодіжна політика – система ідей, теоретичних основ стосовно місця та важливості молоді в сучасному суспільстві [17]
2.	Практичний аспект: Молодіжна політика, як сукупність дій інститутів	Закон України «Про основні засади молодіжної політики» від 27.04.2021	Молодіжна політика – напрям державної політики, спрямований на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для соціалізації та інтеграції дітей та молоді в суспільні процеси, що здійснюються в інтересах дітей та молоді та за їх участю [66]
		В. Головенько О. Корнієвський	Молодіжна політика є сукупністю дій всіх державних і громадських інституцій, але кожна інституція здійснює її відповідно до своїх можливостей та ініціатив [11]
3.	Поєднання теоретичного та практичного аспектів	І. Гайванович	Молодіжна політика – це, в першу чергу, система ідей, теоретичних положень про роль молоді в державі; а також, це практична діяльність суб'єктів такої політики задля формування і розвитку молоді в інтересах будівництва нового суспільства [9].
		І. Льїнський	Молодіжна політика впроваджується з метою здобуття перспектив для майбутнього суспільства [26]

Таким чином, ряд учених, зокрема В. Барабаш, О. Шаповалов, А. Матвієнко трактують молодіжну політику як: «цілісну державну молодіжну політику, проведення якої повинно охоплювати всі елементи – від принципів формування та планування цілого комплексу соціально-економічних заходів в інтересах молоді і всього суспільства до виділення правових, матеріальних організаційних гарантій її здійснення на практиці» [2].

На думку Г.В. Ковалю: «молодіжна політика є сукупністю дій всіх державних і громадських інституцій, проте кожен її суб'єкт, соціальна інституція здійснює її диференційовано, відповідно до своїх потреб і можливостей з урахуванням місцевих умов» [31].

За визначенням С. Луценка, молодіжна політика – це: «система заходів із «завоювання», утримання і підтримки певного соціального (економічного, правового, політичного, етнічного, культурологічного тощо) статусу групи молоді, яка через ті або інші причини виявлялася або може виявитися у перспективі в скрутному, обмеженому становищі в порівнянні з іншими групами (верствами) населення і при цьому лише власними силами не в змозі поліпшити своє становище» [44].

На думку В.Панасюк, молодіжна політика – це: «напрям дії або утримання від неї, обраний державними органами для розв'язання певної проблеми або сукупності взаємопов'язаних проблем» [56].

Інший дослідник – А. Гавловська вважає, що: «молодіжна політика – це, по-перше, система ідей, теоретичних положень про місце і роль молодого покоління в суспільстві; по-друге, це практична діяльність суб'єктів такої політики: Радянської держави, громадських організацій та інших соціальних інститутів щодо реалізації цих ідей, положень і директив з метою формування і розвитку молоді, реалізації творчих потенцій в інтересах будівництва нового суспільства» [8].

Також заслуговує на увагу трактування молодіжної політики, яке наводять О.Радченко та О. Крюков: «молодіжна політика – це комплексне явище, що є результатом практичної, науково-теоретичної, ідеологічної та іншої діяльності соціальних інституцій стосовно молоді» [71].

За визначенням Т.М. Тарасенко «молодіжна політика – це: «по-перше, система ідей, теоретичних положень про роль і місце молодого покоління, подруге, це практична діяльність суб'єктів такої політики: держави, громадських організацій та інших соціальних інститутів щодо реалізації цих ідей, положень і директив з метою формування і розвитку молоді» [75].

Є. Бородін розуміє молодіжну політику як комплекс теоретичних, концептуальних положень про завдання суспільства, держави, суспільних інститутів щодо соціалізації, підтримки, сприяння соціальному становленню молоді та практична діяльність політичних і суспільних суб'єктів, спрямована на розв'язання проблем молодого покоління в цілому або його окремих категорій [5, с. 38].

Підсумовуючи ряд визначень молодіжної політики, П. В. Горінов, Р. Г. Драпушко та інші зауважують, що: «вона здійснюється в суспільстві в усіх сферах життєдіяльності молоді як в її інтересах, так і в інтересах суб'єктів молодіжної політики. Суб'єктами її провадження є всі суспільні інституції, що взаємодіють з молоддю, а також сама молодь» [49].

Згідно з Декларацією «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», державна молодіжна політика – це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і має на меті створення соціально-економічних, політичних самовизначень, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України [50].

Тобто в структурі кожної з гілок влади має існувати представництво, що опікується справами молодих членів суспільства, адже головними завданнями державної молодіжної політики є координація зусиль соціальних інститутів, суспільних організацій, що співпрацюють із молоддю; дослідження умов життя й розвитку молодого покоління, а також створення умов для зміцнення правових і матеріальних гарантій щодо здійснення прав і свобод молодих громадян, для повноцінного їх становлення та розвитку; сприяння реалізації творчих можливостей молодих людей, заохочення їхніх ініціатив та активності в

питаннях національного й культурного відродження країни, розвитку традицій і національної свідомості; залучення молодих спеціалістів до покращення економічному розвитку держави; гарантія соціальних послуг щодо фізичного та духовного розвитку, професійної підготовки й виховання, розвитку компетентностей кожної молодої людини.

Задля повномасштабного розкриття змісту державної молодіжної політики вже на початку історії незалежності України було визначено мету, завдання та принципи, головні напрями й механізм формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Головними завданнями державної молодіжної політики в Україні визначено:

- вивчення становища молоді, створення необхідних умов для зміцнення правових та матеріальних гарантій щодо здійснення прав і свобод молодих громадян, діяльності молодіжних організацій для повноцінного соціального становлення та розвитку молоді;

- допомога молодим людям у реалізації й самореалізації їх творчих можливостей та ініціатив, широке залучення юнаків і дівчат до активної участі у національно-культурному відродженні українського народу, формуванні його свідомості, розвитку традицій та національноетнічних особливостей;

- залучення молоді до активної участі в економічному розвитку України;

- надання державою кожній молодій людині соціальних послуг по навчанню, вихованню, духовному і фізичному розвитку, професійній підготовці;

- координація зусиль всіх організацій та соціальних інститутів, що працюють з молоддю [66].

Значним внеском у дослідження історії розвитку молодіжної політики стало дисертаційне дослідження Є. І. Бородіна «Державна молодіжна політика в Україні: процес формування та розвитку (1991–2004 рр.)», в якому на основі сучасної наукової методології прослідковано процеси формування нормативно-правового поля молодіжної політики, створення центральних органів виконавчої влади з питань молодіжної політики, впровадження різних форм підтримки молодіжного руху[4].

За результатами дослідження автор (Є.Бородін) дійшов висновку, що різні програми та комплексні заходи у сфері підтримки молоді, що затверджувалися різними урядами та парламентами, опікувалися одними й тими самими питаннями нової генерації.

Проте створювалася ситуація, коли всі ставили майже однакові завдання, забуваючи аналізувати причини їх невиконання. Але, незважаючи на певні недоліки, було створене підґрунтя для розвитку молодіжного підприємництва, залучення молоді до державної служби, молодіжного кредитування, виховання молодих громадян, підтримки молоді еліти, обдарованих юнаків та дівчат.

Основні історичні етапи розвитку молодіжної політики за період 1991–2012 рр. аналізує Г. В. Коваль, виділяючи такі періоди:

1) 1991–1996 рр. – період виокремлення та зміцнення «молодіжного сектору» державного управління та публічної політики;

2) 1996–2004 рр. – період розширення молодіжної складової соціально-гуманітарної політики та поступового її входження до інтегрованої державної політики стосовно сім'ї, дітей та молоді в Україні;

3) 2005–2009 рр. – період «інерційного» підходу до державної молодіжної політики та її поступового поглинання сімейно-дитячою політикою;

4) з 2010 р. – період удосконалення державного управління у сфері державної молодіжної політики та пошуку інноваційних підходів до її реформування. За результатами своїх досліджень Г. В. Коваль робить висновок про те, що, «маючи глибокі історичні корені, державна молодіжна політика в Україні пройшла шлях від свого зародження через період пошуків до цілком окресленого й визначеного явища у суспільному житті країни»[30] .

Специфіка здійснення молодіжної політики суспільства полягає в тому, що молодь одночасно може відігравати роль як об'єкта, так і суб'єкта цієї політики, працюючи в органах виконавчої влади, місцевого самоврядування, об'єднуючись в молодіжні громадські організації, беручи участь у неформальних молодіжних об'єднаннях. Діяльність названих організацій забезпечує встановлення зворотного зв'язку в системі державноуправлінських відносин. Зворотний зв'язок надає інформацію суб'єкту управління про стан об'єкта

управління, дає можливість державі знаходити найбільш оптимальні шляхи вирішення проблем молоді. На сучасному етапі свого розвитку молодіжна політика в Україні має такі пріоритетні напрями: зайнятість молоді, здоровий спосіб життя, патріотичне виховання та залученість молоді до молодіжної політики і молодіжної роботи (рис. 1.1).

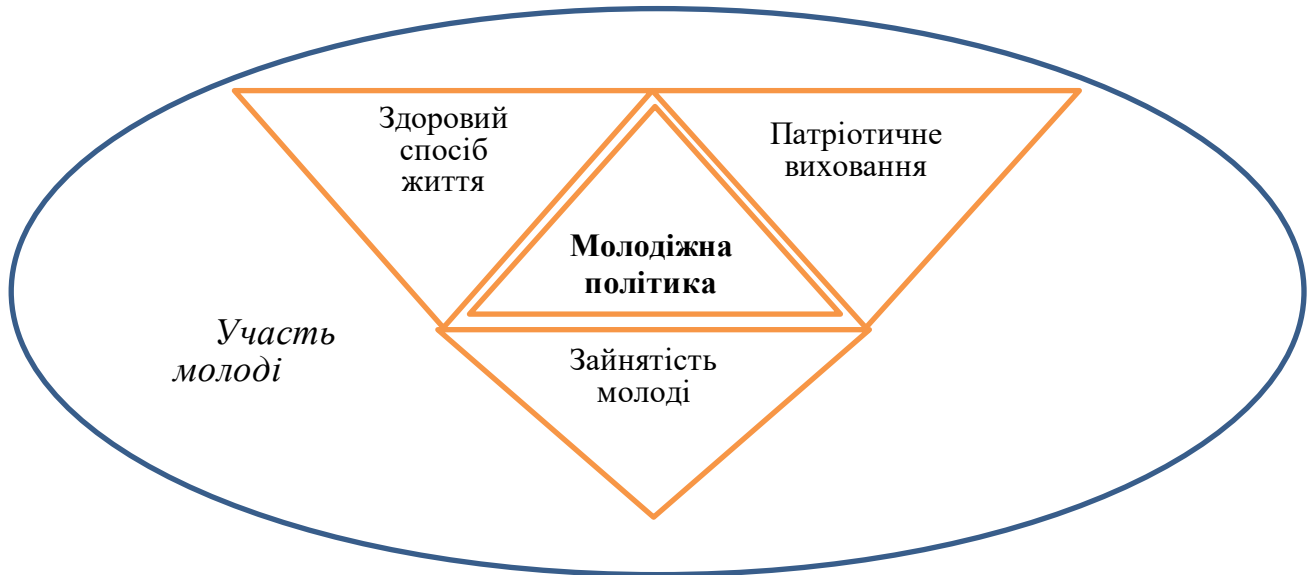

Рис. 1.1. Пріоритетні напрями розвитку молодіжної політики в Україні

Досягнення ефективної зайнятості молоді передбачає реалізацію програм молодіжної зайнятості та проведення моніторингу їхньої ефективності, посилення ролі центрів зайнятості щодо проведення ефективної профорієнтації. Важливою є комплексна підтримка підприємницької ініціативи молоді та продовження навчання протягом життя. Вирішення проблеми зайнятості молоді «є необхідною умовою для економічного розвитку країни, адже станом на 2021 р. понад 40% безробітних є представниками молоді» [23].

Здоровий спосіб життя – це «взірець систематичної поведінки особистості, спрямований на формування, збереження та зміцнення власного здоров'я шляхом закріплення в повсякденному житті правильних звичок, які не завдають шкоди людині в фізичній та духовній сферах її функціонування». Для забезпечення здорового способу життя молоді проводиться його популяризація шляхом запровадження стандартів якості охорони здоров'я, розвитку партисипативних підходів до формування навичок та посилення програм освіти

щодо статевого і репродуктивного здоров'я.

Патріотичне виховання – це планомірна виховна діяльність, спрямована на формування у молоді почуття патріотизму, любові до своєї країни, національної самосвідомості й гідності; дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальності за природу; потребу зробити свій внесок у долю країни; інтерес до міжнаціонального спілкування; прагнення праці на благо рідної країни, її народу.

Участь молоді – це залучення молоді до відповідальних, складних дій, що відповідають її справжнім потребам, можливостям для планування та/або прийняття рішень, при цьому зачіпають інші сфери її діяльності та справляють вплив на інші цільові групи. Активна участь означає вплив та відповідальність за рішення, дії, що впливають на життя молодих людей або просто є важливими для них. Відповідно до принципу участі молодь розглядається як суб'єкт молодіжної політики, як активний учасник життя суспільства.

Така їх обмеженість обумовлена недосконалістю законодавчої бази, що регулює реалізацію молодіжної політики та недостатність або взагалі відсутність фінансового забезпечення. Водночас це не може стати перешкодою, а вимагає здійснення розгляду та застосування інших напрямів у цій політиці, які зможуть підсилити наявні та відкрити нові перспективні можливості щодо долучення молоді. Слід розробити та впровадити ефективні загальнодержавні довгострокові комплексні молодіжні програми, стратегію щодо розвитку різних напрямів молодіжної політики, отже, сформувати стандарти у здійсненні молодіжної роботи, які будуть включати набір конкретних практичних заходів та дій, що призведуть до отримання бажаного ефекту.

1.2. Функції та принципи формування державної молодіжної політики України

Основна «функція державної молодіжної політики полягає у забезпеченні управління державою процесами соціокультурного відтворення суспільства, що може бути позначено як основний принцип сучасної молодіжної політики» [31, с. 32]. Разом із тим «у зв'язку із ускладненням життя, впливом інтеграційних, глобалізаційних процесів на розвиток і взаємини між державами, загостренням соціально-економічних, політичних й духовних процесів, кризи духовних ідеалів й орієнтацією громадян у країнах перехідного періоду існує потреба у розробленні та реалізації принципово нової державної молодіжної політики» [74, с. 126].

Зміст молодіжної політики як складової частини з реалізації молодіжного підприємництва розкривається через сукупність принципів. Це закономірності, які враховуються під час вжиття заходів, які безпосередньо спрямовані на виконання молодіжної політики на всіх етапах її реалізації.

Молодіжна політика в Україні здійснюється з дотриманням низки принципів. Термін «принцип» означає основні, найзагальніші вихідні положення, засоби, правила, що визначають природу і соціальну сутність явища, його спрямованість і найсуттєвіші властивості.

Одним із головних документів є Декларація про поширення серед молоді ідеалів світу, взаємної поваги та взаєморозуміння між народами, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1965 р. У Декларації закріплені такі базові принципи:

Принцип I: Виховання молоді повинно здійснюватись в дусі миру, правди, незалежності, взаємної поважання і згоди, щоб допомагати встановленню рівності для усіх народів та усіх людей, економічному та соціальному піднесенню, роззброєння та підтримання міжнародного миру і безпеки.

Принцип II: «Всі соціальні інститути виховання, включаючи родину, освіту та засоби інформації повинні сприяти поширенню серед молоді ідеалів миру, гуманізму, свободи і міжнародної солідарності, а також всіх інших ідеалів,

що сприяють зближенню народів, а також повинні знайомити молодь з функціями, які покладені на Організацію Об'єднаних Націй як на інструмент збереження і підтримання миру, що сприяє міжнародному взаєморозумінню і співпраці» [79].

Принцип III: «Молодь повинна виховуватися на основі поваги гідності та рівності всіх людей, без різниці за ознакою раси, кольору шкіри, етнічного походження або переконань, а також в дусі поваги до основних прав людини до права народів на самовизначення» [79].

Принцип IV: «З метою зближення молоді в галузі освіти, культури та спорту слід заохочувати і розширювати серед молоді всіх країн взаємні обмін, подорожі, туризм, зустрічі, вивчення іноземних мов, споріднення міст і університетів без будь-якої дискримінації, а також інші подібні види діяльності» [79].

Принцип V: «Слід заохочувати національні та міжнародні об'єднання молоді сприяти цілям Організації Об'єднаних Націй, особливо – підтриманню міжнародного миру і безпеки, розвитку дружніх відносин між народами, заснованих на повазі суверенної рівності держав, здійснення остаточної ліквідації колоніалізму і расової дискримінації, а також інших порушень прав людини» [79].

Принцип VI: Основною метою виховання молоді має бути розвиток всіх її здібностей, формування людей, що володіють високими моральними якостями, глибоко відданих благородним ідеалам миру, свободи, гідності і загальної рівності і сповнених почуттям поваги і любові до людства і до його творчої праці. Важлива роль в цьому відношенні належить родині. Аналізуючи цей нормативно-правовий акт, можна констатувати, що ці ж самі принципи закладені сьогодні в європейській досвід молодіжної політики як основоположні, бо це сукупність вічних загальнолюдських цінностей [79].

Серед основних принципів державної молодіжної політики зазначають участь молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики; забезпечення правового та соціального захисту громадян та створення усіх необхідних базових умов для подолання нерівності серед молоді у процесі її соціального формування

та розвитку та підтримку ініціатив та пропозицій молоді щодо різних сфер функціонування держави [5].

Державна молодіжна політика повинна бути:

- чіткою – оскільки політика спрямовується на досягнення визначених цілей, вона повинна бути чітко сформованою;
- комплексною – заходи, спрямовані на вирішення проблем повинні між собою узгоджуватись, бути взаємно залежними й утворювати одне ціле – державну молодіжну політику;
- обґрунтованою – політика має будуватися на певній логіці, яка обґрунтовує ті чи інші дії;
- необхідною для впровадження на місцевому рівні – політика дає можливість залучати громадян до влади, що забезпечує підвищення ефективності політики в цілому [23];
- такою, яка забезпечує соціальний розвиток – політика передбачає розвиток молоді та громадянського суспільства;
- такою, що створює умови для успішного розвитку молоді – впровадження заходів, спрямованих на здобуття перспектив для майбутнього покоління [15]

Основні принципи молодіжної політики в Україні, згідно законодавства, наведені на рис. 1.2.

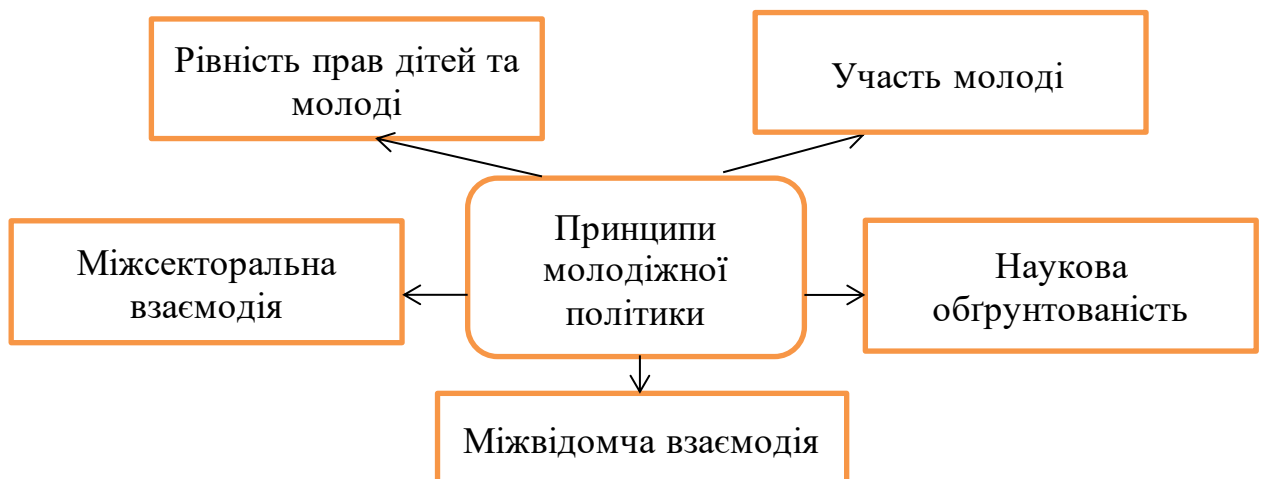

Рис. 1.2. Основні принципи молодіжної політики

Джерело: побудовано автором на основі [66]

Принцип рівності прав дітей та молоді - недопущення надання привілеїв

чи встановлення обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, мови, етнічного чи соціального походження, сімейного чи майнового стану, місця проживання або іншими ознаками. Молодь має право на рівний доступ до відповідних програм та послуг, незалежно від зазначених характеристик[71].

Участі молоді - створення механізмів та гарантій залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні та реалізації молодіжної політики, повага до поглядів та переконань молоді[71]

Принцип наукової обґрунтованості передбачає врахування статистичної інформації, соціологічних досліджень та формування загальної стратегії щодо того, в якому напрямі буде відбуватися реалізація молодіжної політики.

Принцип ефективності та результативності означає, що при складанні програм та розробці заходів молодіжної політики всі її суб'єкти мають обґрунтувати максимальне досягнення цілей при залученні мінімального обсягу ресурсів.

Принципи міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії означають залучення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суб'єктів молодіжної роботи, будь-яких інших заінтересованих сторін до формування та реалізації молодіжної політики.

Принцип субсидіарності означає, що найбільше повноважень мають ті органи влади, які є найближчими до молоді і на рівні яких вирішення завдань та надання послуг є більш ефективними і менш ресурсовитратними.

Основні принципи діяльності органів виконавчої влади як суб'єктів державного управління у сфері державної молодіжної політики в Україні необхідно класифікувати таким чином [5]:

1. Група суспільно-політичних принципів:

– законність є основоположним принципом, за яким функціонує виконавча влада, в тому числі, якщо йдеться про державну молодіжну політику України. Згідно з цим принципом передбачається, що чітко дотримуватиметься Конституція України, законодавчі акти, створюватиметься режим забезпечення прав і свобод молодої людини. Форма нормативно-правових актів є вираженням

державної політики, зокрема молодіжної. Право має сприяти тому, щоб вона здійснювалася, але це буде можливо тільки якщо дотримуватимуться всі його норми;

– демократизм є принципом, яким встановлюється влада народу в управлінні державою, оскільки демократичність, притаманна владі і державі, спонукає до формування і відповідної до неї демократичної управлінської системи. Згідно з цим принципом, представники громадськості беруть участь у роботі виконавчих структур, останні звітують перед представницькими інституціями, громадськість контролює їхню діяльність, наявні колегіальні інститути в структурі окремих державних управлінських органів;

– гуманізм означає, що людина визначається як найвища цінність. Головними завданнями є: захистити її гідність і громадянські права, створити належні умови, щоб кожен міг вільно і всебічно виявляти свої здібності, не допустити, щоб принижувалася честь і гідність молодого громадянина, щоб з ним жорстоко поводитися. Принцип гуманності втілюється під час спілкування та діяльності завдяки сприянню, допомозі, співучасті, підтримці, повазі до індивідуума.

2. Група організаційних принципів:

– професійна компетентність. Державні службовці, на яких покладена реалізація молодіжної політики, повинні бути глибоко обізнаними щодо умов і технологій реалізації окреслених задач. Згідно з цим принципом системно мають навчатися і проходити перепідготовку кадри; повинна відбуватися аналітична і прогностична діяльність; необхідно глибоко і всебічно вивчити об'єкти ДМП, особливості їхньої психології тощо; фактор діловитості, організованості, предметності у стосунках з молодим поколінням. Важливий аспект полягає у знанні положень чинної вітчизняної законодавчої бази щодо соціально-правової захищеності молодих людей та вмінні його практичного застосування, наявності професійних знань, що, в тому числі, включають психологію, педагогіку, соціологію, право та ін.;

– публічність є принципом, притаманним демократичній правовій державі, завдяки якому забезпечується взаємозв'язок між виконавчими органами і

суспільством, населенням. Є схожість із принципом гласності та врахуванням думки громадян, але він ширше охоплює суспільні явища і передбачає: високий рівень доступності для людей; відкрито функціонують виконавчі органи, у тому числі відповідні структури, що працюють з молодими людьми; наявність громадського та інших видів контролю за тим, як дотримуються конституційно закріплені суспільні інтереси, громадянські права і свободи;

– принцип єдності, в якій перебувають повноваження і відповідальність, права і обов'язки фахівців виконавчих структур у сфері державної молодіжної політики. Він передбачає, що кожен спеціаліст кожного відповідного структурного підрозділу виконавчих органів у сфері ДМП усвідомлюватиме свої завдання, функції, а також відповідні права щодо самостійного ухвалення необхідних рішень; кожен структурний підрозділ виконавчих структур у сфері ДМП у «вертикальних» відносинах має володіти чітко визначеними повноваженнями і відповідальністю; підрозділи і служби, якими забезпечується реалізація молодіжної політики в Україні, повинні мати встановлені раціональні зв'язки та інформаційні потоки;

3. Група спеціальних принципів:

– завдяки принципу комплексності діяльність виконавчих структур щодо втілення державної молодіжної політики є цілісною, всебічною і, разом з тим, цей принцип запобігає обмеженому і вузькому підходу до вирішення проблемних питань, пов'язаних з неповнолітніми; ним враховуються внутрішні і зовнішні умови, чинники, стани, їх зв'язки і взаємовпливи. Він є необхідною умовою, що вимагає науковий аналіз, соціальна діагностика й організаційно-практична діяльність;

– диференційований підхід до об'єктів молодіжної політики зумовлює потреба формування у представників різних прошарків населення, вікових груп специфічних поглядів, відповідно до яких вони сприймають матеріальні та духовні цінності, навколишню дійсність, без врахування яких неможливий цілеспрямований вплив на стан свідомості, почуттів, волі, вчинки молодих людей;

– конфіденційність є принципом, за яким має зберігатися таємниця та не

розголошуватися дані про особу молодого громадянина та допускатися ситуація, яка може негативно вплинути на його здоров'я, честь, гідність та соціальне становлення. Це, в тому числі, пов'язано з тими категоріями молоді, які містить облік центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та служб у справах дітей.

Ефективна реалізація молодіжної політики можлива лише за умови забезпечення якісної освіти, зміцнення фінансових та правових гарантій, реалізації прав та свобод молоді, забезпечення доступу та функціонування молодіжних організацій, стимулювання участі молоді у політичному та економічному розвитку України

Дотримання принципів молодіжної політики забезпечує здійснення заходів, спрямованих на задоволення потреб та інтересів молоді, формування її активної громадської позиції та розвиток її потенціалу.

1.3. Історичні аспекти становлення молодіжної політики в незалежній Україні

Історія молодіжної політики в Україні постійно доповнюється новими подіями і змінами. Етапи становлення молодіжної політики в Україні надано у додатку Б.

З початку проголошення Незалежності України перед новоствореними відомствами та інституціями стояв виклик обрати правильні методи у роботі з молоддю. Найпростішим і найлегшим способом у той час було успадкувати і продовжити патерналістські підходи з радянських часів (втручання у свободу й особисту автономію молодої людини заради її блага, тобто приймати рішення для молоді без молоді), що й було зроблено.

Найголовнішими надбаннями раннього періоду розвитку молодіжної політики стали закони «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» у 1992 році. Цей закон визначив державну молодіжну політику пріоритетним напрямом діяльності держави, який здійснюється в інтересах молодої людини, суспільства та держави. Тоді державна молодіжна політика

поширювалася на громадян України віком від 15 до 28 років.

У наступному 1993 році ухвалили Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні». Довгий час цей Закон визначав загальні засади створення організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення та розвитку молодих громадян України в інтересах особистості, суспільства та держави, основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні щодо соціального становлення та розвитку молоді.

У 1995 році при Президентові України виникла перша Національна Рада з питань молодіжної політики, куди крім міністрів, народних депутатів та інших державних службовців увійшли представники Світового Конгресу Українців (СКУМО), скаутських організацій та молодіжних громадських організацій. Рада 7 разів змінювала свій склад (тричі у 1999 році) і проіснувала 14 років.

З 1995 року стали проводитись парламентські слухання про молодіжну політику, що заклало щорічну традицію підготовки публічних доповідей Президенту України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України про становище молоді. У цей час почала створюватись розгалужена система структурних підрозділів з питань молодіжної політики у органах виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також центри соціальних служб для молоді.

Яскравим початком цього періоду стало створення Міністерства України у справах сім'ї та молоді у 1996 році, яке об'єднало центральні органи виконавчої влади у сфері розвитку молоді й державної політики стосовно дітей («у справах неповнолітніх»). Важливо відмітити, що подібне «злиття» сімейної та молодіжної політики суттєво знизило пріоритетність молодіжних проблем і питань на рівні держави [5, с. 7].

У 1998 році ВРУ ухвалила Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації». Закон визначав особливості організаційних і правових засад створення та діяльності молодіжних (МГО) і дитячих громадських організацій (ДГО) та державні гарантії забезпечення їх діяльності. За цим Законом, МГО – об'єднання громадян віком від 14 до 35 р., а ДГО – від 6 до 1

У цьому ж році Кабінет Міністрів України прийняв постанову «Про Комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні («Молодь України»)). Це перший документ, який комплексно визначав напрями роботи з молоддю.

У 1999 році Президент України Л. Кучма знизив вік молоді з 15 до 14 років відповідним Указом, а через 5 років вніс зміни до статті 1 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», де збільшив вік молоді з 28 до 35 років.

З 1999 року почалася активна фаза студентського активізму. Саме тоді студенти зрозуміли, що університетам треба між собою співпрацювати, організовувати спільні заходи. На той момент уже був створений Європейський союз студентів. Тому в Україні заснували Українську асоціацію розвитку студентського самоврядування, яка з часом перетворилась на Українську Асоціацію Студентів – УАС. До 2003 року студенти активно залучали університети зі всієї України, налагоджували співпрацю із Міністерствами. І в 2003 році вони зареєстрували юридичну особу ГО «Українська асоціація студентського самоврядування» і під таким іменем вона проіснувала до 2016 року.

Через декілька років після створення Української асоціації розвитку студентського самоврядування (пізніше УАС) заснували Всеукраїнську студентську раду – консультативно-дорадчий орган при Президентові України (2001 – 2008), Міністерстві освіти і науки України (2005), Кабінеті Міністрів України (2009).

У 2001 році ухвалили Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», запроваджено державне молодіжне та житлове кредитування. У Державному бюджеті з'явився окремий рядок на фінансування програм молодіжних організацій.

Цей період також дуже відомий постійним реформуванням міністерств та інших державних відомств, які відповідали за молодіжну політику. З 1999 по 2004 рік такі рішення приймалися цілих чотири рази. У парламенті України все менше і менше хотіли чути звіти про становище молоді, а між органами влади з

питань розвитку молоді і Українським національним комітетом громадських організацій (певний час мав законодавчий статус єдиної в Україні Всеукраїнської спілки молодіжних організацій) не було консенсусу і спільного бачення щодо молодіжної політики [5, с. 8].

Короткий період процвітання у молодіжній політиці на локальних рівнях 2005-2009 років характеризувався створенням при громадських організаціях та політичних партіях молодіжних осередків. Важливим є також проведення в Україні восьмої конференції міністрів європейських країн з питань молоді у 2008 році, і прийнятий у Києві підсумковий документ «Майбутнє молодіжної політики Ради Європи: порядок денний 2020». Основним положенням цього документу є стратегічне визначення пріоритетів у сфері молодіжної політики країн – учасниць Культурної Конвенції Ради Європи на період 2009-2020 рр. та, відповідно до них, стратегій у сфері молодіжної політики на національному рівні.

Також у 2008 році тодішній Президент України Віктор Ющенко видав указ «Про заходи щодо сприяння розвитку пластового (скаутського) руху в Україні», що виділив пластовий рух на національному рівні і відзначив важливість його розвитку для становлення дітей та молоді.

У наступному 2009 році Кабінет Міністрів України ухвалив «Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2009 – 2015 роки», яка визначила ключові пріоритети у роботі з молоддю, вперше застосувавши євроінтеграційні моделі та відхід від патерналістської політики щодо молоді та співпрацю з громадськими і благодійними організаціями.

Водночас цей період можна спостерігати поступовий «застій» у розвитку молодіжного законодавства. Повністю припинилась діяльність Національної Ради з питань молодіжної політики, а потім почалась її ліквідація. Залишилась нереалізованою можливість створення в Україні Третього Молодіжного Центру Ради Європи на зразок подібних закладів у Страсбурзі і Будапешті [1, с. 9].

У цей час можна спостерігати поступове реформування сфери молодіжної політики інноваційними практиками від країн Ради Європи, яке розпочалось у 2009 році. Водночас частково повертаються до старих радянських моделей, від

яких раніше відмовлялись.

Зрушення почались з реформування Міністерства сім'ї, молоді і спорту спочатку в Міністерство освіти і науки, молоді та спорту (2010), а потім в окремі Міністерство освіти і науки України та Міністерство молоді і спорту України (2013).

Повернення до «молодіжно-спортивного» міністерства зміцнило молодіжний сектор на національному рівні [5, с. 10], як показав подібний досвід України у 1990-х роках. У багатьох країнах здебільшого існує саме молодіжно-спортивно міністерство, у той час як РФ та Білорусь в той період надавали перевагу освітньо-молодіжному.

У цей час скоротилась кількість прийнятих на всіх рівнях документів стосовно молоді. Також була здійснена невдала спроба реанімувати Молодіжну раду як консультативно-дорадчий орган при Кабінеті Міністрів. У 2013 році у Києві провели Всеукраїнський фестиваль молоді, основною подією якого став Форум за участі тодішнього глави держави і високопосадовців, де молодь могла долучитись до обговорення актуальних молодіжних проблем.

Суттєвих новацій зазнала співпраця України з Радою Європи. У 2012 році Департамент молоді Ради Європи та Державна служба молоді та спорту України співпрацювали в рамках Плану дій Ради Європи для України «Партнерство заради реформ». Протягом двох років Міжнародна група експертів Ради Європи працювала над підготовкою огляду «Молодіжна політика в Україні», яку презентували у 2013 році як комплекс рекомендацій для розвитку молодіжної політики в Україні.

Основними рушіями цього періоду стали Революція Гідності у 2014 році, російська агресія проти України та підписання угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом і Європейським співтовариством з атомної енергії.

У 2014 році створили програму «Молодіжний працівник», яка започаткувала професійну спільноту фахівців по роботі з молоддю, сприяла їх навчання і розвитку.

У 2015 році Міністерство молоді і спорту спільно з інститутами

громадянського суспільства оприлюднили презентаційний матеріал «Дорожня карта реформування молодіжної політики», який поставив на порядок денний оновлення молодіжного законодавства.

У відповідь на «Дорожню карту» з'явився законопроект «Про молодь», який мав замінити весь комплекс наявних молодіжних законів та закріпити основні засади молодіжної політики, однак до нього повернулись лише у 2019 році. У тому ж році національні та міжнародні молодіжні громадські організації заснували Національну молодіжну раду України, яка з 2021 року стала повноправним членом Європейського молодіжного форуму.

З 2015 року в Україні запустили U-Report – міжнародний молодіжний проєкт Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), який через онлайн-опитування у месенджерах та SMS допомагає оперативно з'ясувати ставлення молоді до різних аспектів суспільного життя.

З 2016 року розпочався активний процес розбудови молодіжної інфраструктури – молодіжних центрів та просторів. Щоб упорядкувати цей процес, у 2017 році на урядовому рівні затверджене типові положення про молодіжний центр та експертну раду при молодіжному центрі.

Для підвищення якості молодіжної роботи у 2017 році започаткували Всеукраїнський конкурс кращих практик молодіжної роботи, а також Форум молодіжних працівників і працівниць для розвитку і мережування спільноти. У цей період значно поглибилась співпраця з Молодіжним сектором Ради Європи, про що свідчить заснування конкурсу «Молодіжна столиця України» (який мотивує співпрацювати органи місцевої влади та активну молодь) та Національний знак якості та критерії молодіжних центрів у 2017 році.

У 2018 році сформували типові положення про молодіжні консультативно-дорадчі органи місцевого та регіонального рівнів – молодіжні ради. Також Міністерство молоді та спорту запровадило конкурс з визначення проєктів національно-патріотичного виховання, розроблених інститутами громадянського суспільства з наданням бюджетної фінансової допомоги.

У цьому ж році створили Асоціацію молодіжних центрів України. Головною метою цієї громадської спілки є здійснення супроводу та підтримки

діючих молодіжних центрів усіх форм власності та допомога у розвитку нових задля забезпечення сприятливих умов всебічного розвитку молоді та підвищення молодіжної участі у процесі прийняття суспільно-важливих рішень.

У 2019 році засновано Всеукраїнський молодіжний центр – як експертно-ресурсний центр молодіжної роботи.

У 2019 році також був ухвалений Закон «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху». Цей Закон визнав історичний внесок пластового руху в громадянську освіту дітей та молоді, здобуття і становлення української державності та створив засади державної політики щодо сприяння розвитку пластового, скаутського руху. Водночас громадськими молодіжними організаціями було засновано Національне українське молодіжне об'єднання.

Період новітньої історії молодіжної політики став часом безперервних викликів та стрімкої динаміки зростання кількості молодіжних центрів, організацій, консультативно-дорадчих органів та молодіжних працівників і працівниць. Цей період охоплює пандемію коронавірусу Covid-19 та повномасштабне вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 року.

У 2020 році створили ГО «Асоціацію молодіжних працівників України» для мережування та кооперації між молодіжними працівниками України та їх організаціями чи проектами, для обміну досвідом та налагодження партнерств.

Також у 2020 році заснували ГО «Українська асоціація молодіжних рад», у наступному році також утворили ГО «Конгрес молодіжних рад України», що дало змогу молодіжним лідерам об'єднуватись у громадські організації заради спільної роботи.

У квітні 2021 року прийняли Закон «Про основні засади молодіжної політики», який повністю оновив молодіжне законодавство, скасувавши чимало попередніх законів. Сьогодні саме цей Закон визначає мету, завдання, основні засади, напрями та механізми реалізації молодіжної політики в Україні, гарантії участі молоді у її формуванні та реалізації, особливості організаційних і правових засад створення та діяльності молодіжних та дитячих громадських об'єднань. Відтепер вік молоді – від 14 до 35 років.

У 2021 році розробили «Національну молодіжну стратегію до 2030 року». Вона передбачає запровадження нових підходів для розвитку молоді в Україні, враховує важливі аспекти, передбачені Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року, молодіжними стратегіями та документами, що регламентують засади розвитку молодіжної політики ООН, Ради Європи та Європейського Союзу, а також демографічні, безпекові та економічні виклики.

З метою підтримки прагнення української молоді до інтеграції у європейську спільноту, утвердження цінностей демократії та свободи, а також враховуючи ініціативу молодіжних організацій та рухів, Президент України своїм указом встановив в Україні День молоді, який з 2022 року відзначатимуть щороку 12 серпня спільно з Міжнародним днем молоді ООН. У вересні 2021 року була створена Рада з молодіжних питань – консультативно-дорадчий орган при Президентові України.

Після повномасштабного вторгнення у 2022 році більшість молодіжних центрів та просторів стали гуманітарними штабами, які тримають надійний тил Збройних Сил України, ТРО та допомагають внутрішньо-переміщеним особам, започатковано волонтерський проєкт «СпівДія», який значно посилив мережу молодіжних центрів і організацій. Поступово молодіжні центри поновлюють основну діяльність – роботу з молоддю.

Протягом більше ніж тридцятирічної історії незалежності України її молодіжна політика переживала різні етапи розвитку, мала свої злети та падіння. Від патерналізму до політики участі. Від «молодь – це наше майбутнє» до «жодного рішення про молодь без молоді».

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИЙ УКРАЇНІ

2.1 Нормативно-правова база державної молодіжної політики

Ефективна реалізація молодіжної політики вимагає від держави розробки та прийняття цілої системи нормативно-правових актів: від Конституції до локальних актів органів місцевого самоврядування. Старт, від якого починається відлік становлення молодіжної політики в Україні, – це прийняття нормативно-правових документів, а саме Декларації про загальні засади державної молодіжної політики в Україні (1992 р.) та Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993 р.). Також до найбільш важливих законів, що регулюють молодіжну політику, належать Конституція України, Закони України «Про захист дитинства», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю», «Про забезпечення рівних прав між чоловіками та жінками», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про запобігання насильству у сім'ї», «Про державну підтримку сімей з дітьми» та Сімейний кодекс України. Саме в цих нормативних актах прописані молодіжна стратегія, її цілі, пріоритети, заходи, щодо досягнення цільових результатів та визначені джерела фінансового забезпечення.

Нормативно-правове забезпечення формування та розвитку молодіжної політики в Україні розпочалося із прийняття Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 15.12.1992 р. та Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 р.

Дані нормативно-правові акти втратили чинність на підставі Закону України «Про основні засади молодіжної політики» від 27.04.2021 р., який дає

тлумачення молодіжної політики, визначає її мету, завдання, принципи та пріоритети, а також передбачає залучення молоді до формування та здійснення молодіжної політики у формі зважання на думку молоді під час прийняття рішень у відповідній сфері, а також залучення суб'єктів молодіжної роботи до реалізації молодіжної політики.

Закон передбачає створення консультативно-дорадчого органу при Кабінету Міністрів – Національної ради з питань молоді на чолі з Прем'єр-міністром. Даний орган створено для забезпечення участі молоді суспільно-політичному житті.

Закон регулює питання діяльності Українського молодіжного фонду, бюджетного органу, діяльність якого спрямовується та координується Міністерством молоді та спорту України та сприяє розробці та реалізації сучасних проектів у сфері молодіжної політики.

Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р. надав можливість легалізувати молодіжні (дитячі) організації та спростити процедуру їх реєстрації. Засновником молодіжної (дитячої) організації можуть виступати громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та досягли 14 років [72].

Закон України «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху» від 17.12.2019 р. визнає значний історичний внесок пластового руху в освіту дітей і молоді, здобуття та становлення української державності та формує засади розвитку державної політики щодо сприяння діяльності пластового й скаутського руху.

Місія Пласту та скаутського руху полягає в тому, щоб виховувати дітей та молодь відповідно до системи цінностей, відображеної в Пластовій присязі, Скаутській обіцянці та Законі про пласт і скаутів, з метою зробити світ кращим місцем для людей, де вони можуть себе реалізувати. Пластові та скаутські організації можуть брати участь у розробці і реалізації державних та місцевих молодіжних програм, а також отримувати матеріальну та інформаційну підтримку від держави [74].

Метою Національної молодіжної стратегії до 2030 року, затвердженої

12.03.2021 р. є створення можливостей для молодих людей, які проживають на території України, бути конкурентоспроможними, брати участь у житті суспільства та свідомо сприяти його подальшому розвитку.

Основними пріоритетами є покращення середовища з точки зору безпеки; популяризація здорового способу життя, культури здорового харчування та психогігієни; підвищення самостійності молоді, рівня конкурентоспроможності та зайнятості; залучення молоді до державотворчих процесів; недопущення нерівності та дискримінації, підвищення мобільності та інтеграції молодих людей в суспільне життя держави та світу в цілому. Очікуваними результатами виконання

Стратегії є набуття молоддю самостійності та життєстійкості, відповідальності, активності та інтегрованості у суспільне життя України, а також власної індивідуальності через турботу про свої здоров'я з самого малку, залучення до суспільного життя, взаємодії при прийнятті рішень, які стосуються її життя, самореалізації та посилення власної безпеки [65].

Отже, нормативно-правова база формування та розвитку молодіжної політики в Україні активно вдосконалюється, проте практично відсутнім є порядок і механізми її впровадження. На місцевому рівні видатки на фінансування молодіжної політики займають чи ненайменшу частку бюджету, а інновації у цій сфері залишаються на низькому рівні. Серед проблем, які існують у нормативно-правовому забезпеченні здійснення державної молодіжної політики, виділяють, зокрема, брак термінологічної єдності та значну невідповідність законодавства України європейським стандартам [8].

Незважаючи на активне доопрацювання і доповнення законодавчої бази щодо реалізації державної молодіжної політики, існує потреба внесення значних змін для її удосконалення, вирішення суперечностей правових актів та їх безпосереднього виконання. Зокрема, потрібно обмежити вікові межі молоді в Україні задля запобігання розпорошення ресурсів, відведених на вирішення проблем надто великої кількості молоді різного віку.

Результатом зниження верхньої вікової межі має стати доцільніше використання ресурсів на молодь протягом періоду, коли їй потрібна найбільша

підтримка. Так, у більшості країн світу вік молоді – 14–25 років, за підходом ООН –15–24 роки, за Стратегією розвитку ЄС –13-30 років, в Україні –14–35 років. Тому, вважаємо, що вікові межі потрібно звужити задля гармонізації законодавство України та ЄС [77].

Згідно із Законопроектом №3718 передбачалося зниження вікових рамок до 29 років, що дозволило б сконцентрувати заходи молодіжної політики на більш ніж десяти мільйонах молодих людей, скоротивши формальне охоплення молоді більш ніж на 3 млн осіб віком 30-35 років. Запропоновано поділ молоді на групи: школярі – 14–17 років; молоді люди, які отримали освіту в закладах освіти I–IV рівнів акредитації – 18–24 років; молодь, що працює, – 25–29 років.

Передбачено підтримку дитячих громадських організацій, тобто дія Законопроекту поширюється на дітей віком від 6 років. Законопроект було відхилено і верхня межа віку молоді залишилася на рівні 35 років. Мотивом відхилення стала думка молоді стосовно відсутності причин позбавлення частини громадян молодіжного статусу в часи соціально-економічного занепаду, акцентуючи на тому що, здебільшого, молодь захищає Україну від російської агресії. Проте молодіжна політика в Україні не впливає на статус військовослужбовців, ці питання знаходяться у сфері компетенції департаментів соціального захисту, які забезпечують захист інтересів та соціальні гарантії для учасників бойових дій.

Отже, зміна вікових меж молоді є необхідною для забезпечення ефективності реалізації молодіжної політики в Україні [18]. Задля розвитку та реалізації державної молодіжної політики необхідно працювати над вирішенням проблеми зайнятості молоді в Україні, зокрема, забезпечити дотації роботодавцям, які приймають на роботу безробітних, зокрема молодь, згідно з Законом України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»; відновити стимули прийняття на роботу молоді, зокрема дотації та відсотки квотувань на бронювання робочих місць для молоді; укладати угоди стосовно соціального захисту українських мігрантів, зокрема молоді.

Для збільшення ефективності реалізації молодіжної політики в Україні потрібно приділяти більше уваги формуванню Стратегії розвитку державної

молодіжної політики, оскільки значним її недоліком є розмите формулювання сутності заходів, які мають проводитись відповідно до неї. У Стратегії наведено велику кількість способів розвитку молодіжної політики, зокрема напрямку популяризації здорового способу життя: проведення неформальних спортивних рухів, профілактика булінгу, протидія залежностям тощо. Проте дані заходи не підкріплені жодними конкретними кроками, які забезпечать їх реалізацію, тому для ефективного здійснення державної молодіжної політики, необхідно змінювати підхід до розробки стратегій, в яких потрібно чітко наводити заходи та кроки для їх здійснення; до розробки слід залучати безпосередньо молодь: представників молодіжних організацій тощо, для врахування інтересів та потреб молоді; щоразу потрібно аналізувати результати та успішність попередніх стратегій [23].

Загалом, чинна законодавча база молодіжної політики сьогодні є досить розвиненою. Проте дослідники державної молодіжної політики вважають, що нормативно-правова база потребує вдосконалень, зокрема, стосовно залучення зарубіжного досвіду роботи з молоддю. Потрібно провести максимальну уніфікацію чинного законодавства у сфері молодіжної політики України до законодавства Європейського Союзу.

Одним із аспектів цього має стати впровадження європейської триступеневої структури реалізації молодіжної політики. Перший рівень – розробка законодавчої бази та напрямів її реалізації урядом; другий – впровадження політики місцевими адміністраціями; третій рівень – молодіжні організації виступають основним інструментом участі молоді в реалізації політики [24].

Успішність молодіжної політики значною мірою залежить від знань та компетенцій фахівців, які відповідають за її реалізацію на місцях. Однак ця сфера має свою специфіку та особливості. З одного боку, потрібно володіти нормативною базою та розбиратися в публічному адмініструванні, з іншого боку, велика частина роботи полягає в налагодженні співпраці та комунікації з організаціями громадянського суспільства, молодіжними організаціями,

центрами, радами, а також безпосередньо з самою молоддю. І те, й інше потребує спеціальних знань та навичок.

Водночас у 2020-2021 роках відбулось багато змін у сфері управління молодіжною політикою на національному рівні. Верховна Рада прийняла новий Закон України «Про основні засади молодіжної політики», Уряд затвердив «Національну молодіжну стратегію до 2030 року» та Державну цільову програму «Молодь України на 2021-2025 роки».

Ці документи суттєво оновили бачення молодіжної політики та поставили в центр уваги участь молоді на всіх рівнях, що відповідає кращим міжнародним стандартам розвитку молодіжної сфери. Розвиток молодіжної інфраструктури, підтримка молодіжних організацій, розвиток волонтерства, соціальна згуртованість, підвищення мобільності молоді стали основними напрямками молодіжної політики на національному рівні.

2.2 Методи, інструменти регулювання та інституційне забезпечення державної молодіжної політики України

Молодіжна політика як напрям дій Уряду з вирішення суспільно значущих проблем охоплює всі сфери життєдіяльності молоді, всі процеси її соціалізації, всю сукупність ідей щодо місця і ролі молоді у суспільстві, територіальній громаді.

Механізми участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики зображено на рис. 2.1.

Ці положення прописані в ст 5, ч.2 Закону України «Про основні засади молодіжної політики»:

1) інформування про рішення та дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, що стосуються молоді, шляхом оприлюднення відповідної інформації на своїх офіційних веб-сайтах, через медіа, соціальні мережі та за допомогою інших доступних для молоді засобів та методів комунікації;

2) проведення консультацій, у тому числі електронних, із суб'єктами

молодіжної роботи, іншими заінтересованими сторонами, проведення опитувань молоді тощо;

3) налагодження діалогу з молоддю шляхом підтримки молодіжних ініціатив, утворення молодіжних рад, призначення радників з питань молоді, проведення громадських слухань, публічних обговорень, створення робочих груп із залученням суб'єктів молодіжної роботи;

4) забезпечення партнерства між молоддю та органами державної влади і органами місцевого самоврядування на всіх етапах формування та реалізації молодіжної політики, спільного проведення оцінювання ефективності рішень і заходів молодіжної політики;

5) забезпечення представництва молоді у складі консультативно-дорадчих органів, що утворюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування у порядку, визначеному законодавством;

6) залучення суб'єктів молодіжної роботи до реалізації завдань молодіжної політики у порядку, визначеному законом [66].

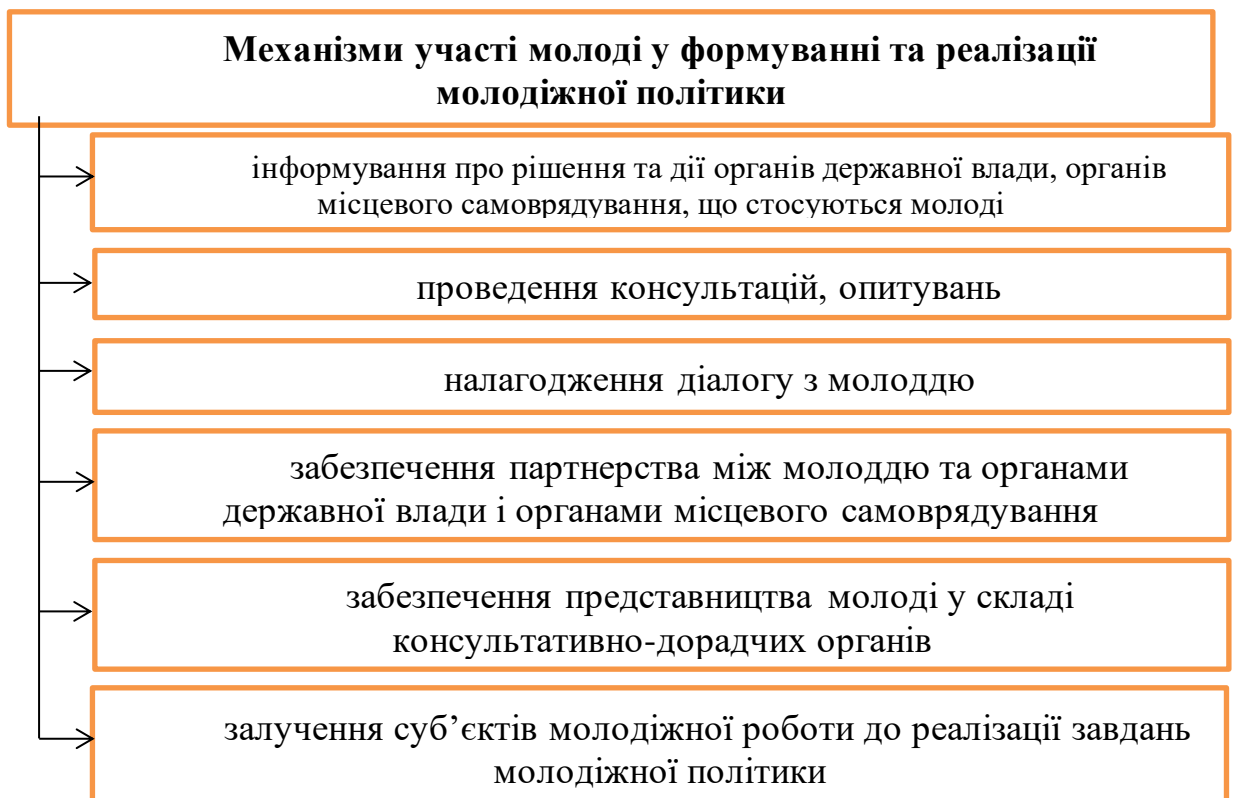

Рис.2.1 Механізми участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики

Джерело: побудовано автором

Серед суб'єктів реалізації молодіжної політики в Україні (додаток В) слід виділити Вищі органи влади: Офіс Президента України - Постійний орган, утворений Президентом України для забезпечення повноцінного здійснення його конституційних повноважень (Наприклад, Президент України може прийняти рішення щодо призначення грантів для молоді); Верховну Раду України - Єдиний орган законодавчої влади в Україні (Наприклад, ВРУ може прийняти закони щодо вирішення питань молоді); Кабінет Міністрів України – Вищий органом у системі органів виконавчої влади(Наприклад, КМУ може затвердити державні програми для вирішення питань молоді); Судова влада України (Наприклад, судова влада допомагає у судовому порядку відстоювати права та законні інтереси громадян, у тому числі молоді).

Міністерства, як Центральні органи виконавчої влади покликані забезпечувати формування та реалізацію державної політики в одній чи кількох сферах; визначати пріоритетні напрями розвитку; інформувати та надавати роз'яснення щодо здійснення державної політики. Наприклад, з метою вирішення питань зайнятості молоді, розробляє відповідні нормативно-правові акти Мінекономіки. Але кожен нормативно-правовий акт, пов'язаний з вирішенням питань молоді, обов'язково погоджується з Мінмолодьспортом, який, так само, відслідковує, чи не порушуються права молоді в тій чи іншій сфері.

Міністерство молоді та спорту України (Мінмолодьспорт) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в молодіжній сфері, сферах фізичної культури і спорту, національно-патріотичного виховання.

Мінмолодьспорт займається адвокацією питань молоді, розробляє нормативно-правові акти, що стосуються вирішення актуальних питань молоді, та ініціює перед іншими центральними органами виконавчої влади удосконалення актів законодавства, щоб покращити становище молоді. Також реалізацією політики у молодіжній сфері займається Державна установа «Всеукраїнський молодіжний центр». Аналітикою в молодіжній сфері займається Державний інститут сімейної та молодіжної політики.

Водночас питання формування та реалізації молодіжної політики – кроссекторальне. Це означає, що кожен центральний орган виконавчої влади у межах компетенції бере участь у процесі формування політики.

Також активним учасниками цього процесу є представники інститутів громадянського суспільства, установ, що працюють з молоддю, зокрема молодіжних центрів та просторів, обласних, Київської міської державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, консультативно-дорадчих органів, міжнародних організацій, асоціацій, фахівців, що працюють з молоддю, зокрема молодіжні працівники, роботодавці тощо.

Інші ЦОВВ, у тому числі зі спеціальним статусом (Служби, агентства, інспекції, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України) надають адміністративні послуги, здійснюють державний нагляд та управління об'єктами державної власності.

Місцева державна адміністрація в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративнотериторіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою. Наприклад, обласні державні адміністрації розробляють і затверджують програми для вирішення питань молоді на рівні області, можуть утворювати та здійснювати управління закладами, установами, що працюють із молоддю, а також реалізовувати програми, проекти, заходи для молоді.

Міське самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст. Наприклад, міське самоврядування може розробляти програми для вирішення питань молоді на рівні громад, районів, утворювати та здійснювати управління закладами, установами, що працюють із молоддю, а також реалізовувати програми, проекти, заходи для молоді.

Реалізацією політики у молодіжній сфері займається Державна установа «Всеукраїнський молодіжний центр». Аналітикою в молодіжній сфері

займається Державний інститут сімейної та молодіжної політики.

Регіональний рівень має відповідати за реалізацію молодіжної політики в рамках підходів, запропонованих на національному рівні, зокрема в межах Державної програми «Молодь України». На своєму рівні також можуть бути розроблені та ухвалені регіональні програми, орієнтовані на потреби молоді, з урахуванням місцевих особливостей.

Місцевий рівень характеризується тим, що децентралізація передбачає збільшення відповідальності на місцях, перегляд можливостей для реалізації молодіжної політики на місцевому рівні, відповідно функцій основних гравців.

Порівняльна характеристика державної молодіжної політики та громадської молодіжну політику надано у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Порівняльна характеристика державної та громадської молодіжної політики

Характеристика	Державна молодіжна політика	Громадська молодіжна політика
Рівень інтегрованості	Наявність спільної мети діючих суб'єктів спрямованої на молодь	Деінтегрованість: різноспрямовані цілі
Суб'єктність	Залучення представників усіх секторів суспільства	Один або декілька суб'єктів
Масштаб	Загальнонаціональний	Локальний
Відкритість	Потенційна відкритість для різних суб'єктів	Залежить від цілей суб'єктів
Регламентация	Регламентовано законодавством	Відсутня правова регламентація
Ініціативність	Сприяння реалізації молодіжних ініціатив	Ініціативна молодь може підтримуватися суб'єктами або ігноруватися
Характер	Конструктивний	Соціальноконструктивний, соціальнонейтральний або соціальнодеструктивний

Стаття 6 Закону передбачає утворення молодіжних рад при органах влади. Основною функцією рад є створення певного ланцюга між громадськими організаціями та центральними органами державної влади, що забезпечує врахування інтересів української молоді при прийнятті рішень у сфері молодіжної політики [3].

Інструменти реалізації молодіжної політики зображено на рис. 2.2

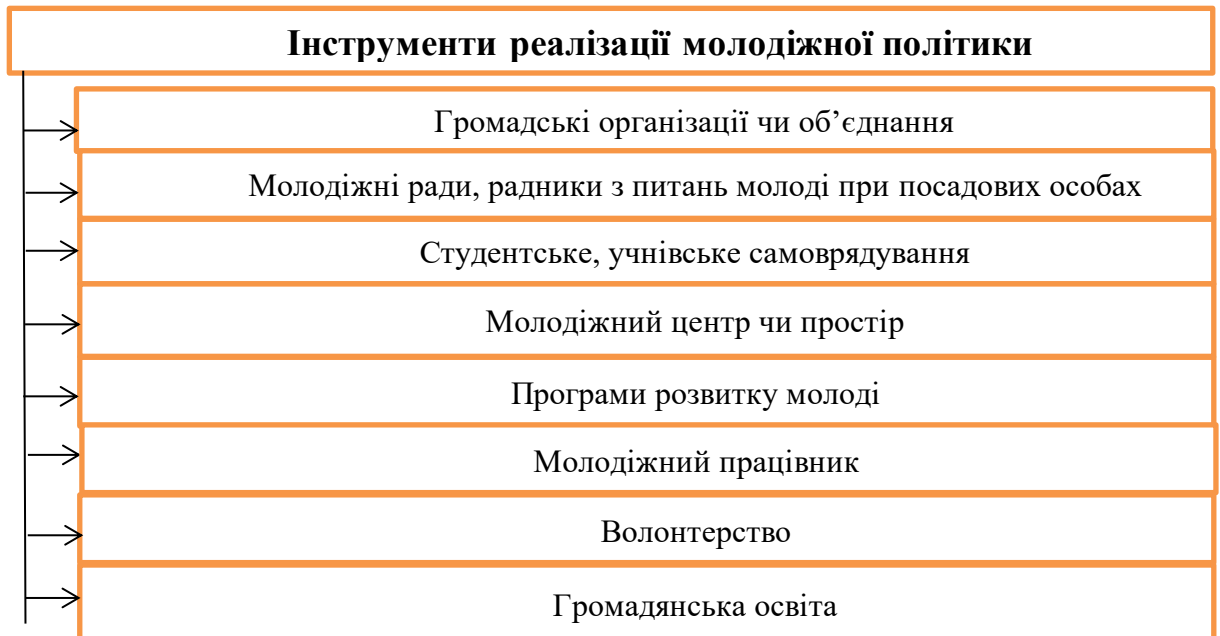

Рис.2.2 Інструменти реалізації молодіжної політики в сучасних умовах

Громадська молодіжна політика – взаємодія різних недержавних інститутів, суб'єктів економіки, соціальних груп та громадян з приводу зміни становища молоді в суспільстві, розробка та реалізація пріоритетів та заходів щодо подолання проблем [46]

З початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, молодіжні центри та молодіжні простори переорієнтували напрями своєї роботи та адаптували послуги, що ними надаються, на допомогу цивільному населенню, зокрема молоді [47]:

- забезпечення населення гуманітарною допомогою (збір та видача продуктових та гігієнічних наборів);
- допомога з координацією внутрішньо переміщених осіб; – організація та допомога у діяльності шелтерів;
- надання психологічної та юридичної підтримки населенню; – координація волонтерів та популяризація волонтерства серед молоді;
- надання послуг щодо роботи з дітьми тощо.

За період незалежності в Україні накопичено значний досвід стосовно формування та реалізації обласних молодіжних програм. В межах виконання Державної цільової соціальної програми «Молодь України» затверджена

Регіональна цільова соціальна програма «Молодь Дніпропетровщини» на 2022 – 2026 роки». Серед основних завдань Програми – розвиток мережі молодіжних центрів на території Дніпропетровської області. На сьогодні день на Дніпропетровщині діють 31 молодіжних просторів (із них 15 у обласному центрі), в яких молодь може розробляти ідеї та приймати рішення стосовно життя своєї громади.

Ворогом знищується молодіжна інфраструктура, «до повномасштабного вторгнення росії на території України функціонувало понад 300 молодіжних центрів та просторів. Зараз працюють лише 93, всі вони перепрофільовані на гуманітарні хаби або функціонують як центри волонтерської допомоги. Зруйновані, пошкоджені чи знаходяться на тимчасово окупованих територіях 18 молодіжних центрів» [7]

Найважливішими сучасними пріоритетами Програми є національно-патріотичне виховання та підвищення культури волонтерства серед молоді. Програмою передбачено духовно-патріотичні та християнські військово-вишкільні табори. Серед запланованих є проведення національно-патріотичних заходів, зокрема, перегляд патріотичних кінострічок, проведення курсів домедичної допомоги тощо. Важливим аспектом Програми є підвищення рівня мобільності молоді за допомогою молодіжних обмінів, що будуть сприяти збільшенню кількості спільних проєктів та поживавлення взаємодії між Україною і Європейським Союзом.

В 2023 році почав діяти проєкт «Молодь за демократію в Україні: Фаза III» у межах Плану дій Ради Європи для України на 2023–2026 роки. Проєкт побудований на результатах та досвіді проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» у 2020-2022 роках та розширить систематичний вплив шляхом зміцнення молодіжної політики, що заснована на підходах участі, та посилення молодіжної роботи під час війни та в післявоєнному контексті, враховуючи особливі потреби молодих людей.

Проєкт складається з трьох основних компонентів, які будуть впроваджуватися паралельно і мати наскрізні заходи:

- молодіжна політика, заснована на підходах участі;

- визнання молодіжної роботи у воєнний час;
- підтримка молодіжних центрів та молодіжних організацій як платформ громадянської активності та демократичної участі.

Для досягнення результатів Проектом спільно з партнерами – Міністерством молоді та спорту України та Національним агентством України з питань державної служби – попередньо заплановано проведення у 2023-2024 роках:

1) дослідження потреб та стану діяльності місцевих та регіональних органів місцевого самоврядування у сфері молодіжної політики, зокрема з урахуванням потреб та реалій молоді у воєнний та повоєнний період;

2) тривалої програми навчання за стандартами Ради Європи щодо впровадження молодіжної політики, що заснована на участі, участі молоді та участі громадян у процесі прийняття рішень – створення робочої групи; розроблення Типової навчальної програми; підготовка навчального посібника щодо стандартів, інструментів та ресурсів щодо посилення молодіжної політики та роботи з молоддю на місцевому та регіональному рівнях для усунення перешкод для участі молоді; тренінг для тренерів та тренерок; менторське та експертне підтримування тренерської команди у підготовці та впровадженні навчання на обласному та місцевому рівні; консолідаційна зустріч з оцінки впровадження програм навчання.

Національні показники становища молоді (далі - НПСМ) - це інструмент для вимірювання ефективності в досягненні результатів (мети і завдань) реалізації молодіжної політики. Вони представлені набором статистичних і соціологічних даних, що характеризують становище молоді за певними сферами життя. Проект НПСМ розроблено з метою впровадження системи МіО молодіжної політики в Україні (див. додаток Г). Їхня розробка базується на міжнародному досвіді оцінки молодіжної політики: теоретико-методологічних засадах оцінки молодіжної політики країн Європейського Союзу [22]; Рекомендаціях Економічної та соціальної ради ООН "Пропонований набір показників для Всесвітньої програми дій, що стосується молоді»; 40 індикаторах молодіжної політики Європейського Союзу; 11 індикаторах (національної)

молодіжної політики; Цілях сталого розвитку на 2016-2030 роки, а також на національному досвіді. Показники об'єднані за певними групами, кожна з яких характеризує певний пріоритет молодіжної політики: демографічні показники, освіта молоді, зайнятість і працевлаштування, здоров'я молоді, безпека і захищеність молоді, мобільність молоді, громадянська активність і залученість молоді, реалізація молодіжної політики (див. додаток Г).

Кожен з наборів цих індикаторів представлено чотирма та більше показниками у двох форматах - об'єктивні (адміністративні статистичні дані; обстеження підприємств, відомств; перепис населення; вибіркове обстеження домогосподарств) і суб'єктивні показники (соціологічні дослідження).

Здійснювати збір і розрахунок Національних показників становища молоді потрібно щорічно (окремі раз на два роки), що дасть змогу відстежувати динаміку змін у молодіжному середовищі та моніторити ефективність заходів, які проводяться у сфері молодіжної політики[МОН].

Впровадження системи збору і розрахунку Національних показників молодіжної політики дасть змогу: досліджувати становище молоді в Україні за усіма сферами життєдіяльності; аналізувати зміни, які відбуваються в молодіжному середовищі; виявляти недоліки та неузгодження у формуванні молодіжної політики на національному рівні; порівнювати українські та міжнародні показники становища молоді та реалізації молодіжної політики; проводити моніторинг та оцінку ефективності впровадження молодіжної політики, яку реалізує Міністерство молоді та спорту України; формувати цілеспрямовану (обґрунтовану) молодіжну політику в усіх сферах життя молодого покоління та вносити корективи в плани реалізації молодіжної політики.

2.3 Аналіз джерел фінансування державної молодіжної політики в Україні

Дослідження та вивчення сучасного стану фінансування заходів молодіжної політики в Україні є вкрай важливим з декількох причин. Перша причина полягає в тому, що інвестування в молодь та її потенціал стає важливим фактором, що забезпечує стабільний розвиток держави. Молодь є основою для розвитку громадського сектору, економіки та інших сфер діяльності. Тому важливо забезпечувати належне фінансування молодіжної політики, що дозволить реалізувати їхні потреби та потенціал. Друга причина полягає в тому, що необхідно забезпечувати прозорість та ефективність використання бюджетних коштів.

Вивчення та аналіз сучасного стану фінансування заходів молодіжної політики дозволяє оцінити ефективність використання бюджетних коштів, ідентифікувати недоліки та проблеми, що є перешкодою для ефективного використання фінансових ресурсів. У результаті цього можна внести пропозиції щодо покращення молодіжної політики та механізмів її фінансування. Крім того, вивчення сучасного стану фінансування заходів молодіжної політики дозволяє забезпечити належне планування бюджету та розробку державної молодіжної політики.

Аналіз даних щодо фінансування дозволяє зробити обґрунтовані рішення та визначити необхідні ресурси для реалізації заходів молодіжної політики на різних рівнях – від місцевого до державного. Нарешті, дослідження та вивчення сучасного стану фінансування заходів молодіжної політики в Україні є важливим з погляду взаємодії громадськості та влади. Прозорість та ефективність використання бюджетних коштів дозволяє забезпечити довіру громадськості до владних структур та сприяє залученню громадян до участі у реалізації молодіжної політики.

На даний час фінансування заходів державної молодіжної політики здійснюється в рамках виконання Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки. Орієнтовний обсяг фінансування

Програми складає 2212,9 млн грн, в тому числі: 1450,5 млн грн – за рахунок коштів державного бюджету, 745,2 млн грн – місцевих бюджетів, 17,2 млн грн – за рахунок інших джерел

Джерела фінансування Програми за роками наведені в табл. 2.2

Таблиця 2.2

**Джерела фінансування Державної цільової соціальної програми
«Молодь України» на 2021 – 2025 рр.**

Джерела фінансування	Сума, млн грн	В т.ч. за роками				
		2021	2022	2023	2024	2025
Всього фінансування	2212,9	415,9	428,3	442,7	456,0	470,0
В т.ч						
державний бюджет	1450,5	290,8	285,5	288,4	291,4	294,4
місцеві бюджети	745,2	121,6	139,3	150,9	161,2	172,2
інші джерела	17,2	3,5	3,5	3,4	3,4	3,4
Частка державного бюджету в загальній сумі, %	65,5	69,9	66,7	65,1	63,9	62,6

Дані таблиці свідчать, що прогнозні обсяги фінансування програми «Молодь України» за роками збільшуються, проте співвідношення між бюджетним фінансуванням та фінансуванням з інших джерел залишається практично незмінним

Частка видатків державного бюджету у загальному обсязі фінансування Програми коливається від 62,6% до 69,9%.

Аналіз обсягів фінансування трьох програм «Молодь України» (2009–2015 рр.; 2016–2020 рр.; 2021–2025 рр.) свідчить про його позитивну динаміку (рис. 2.3).

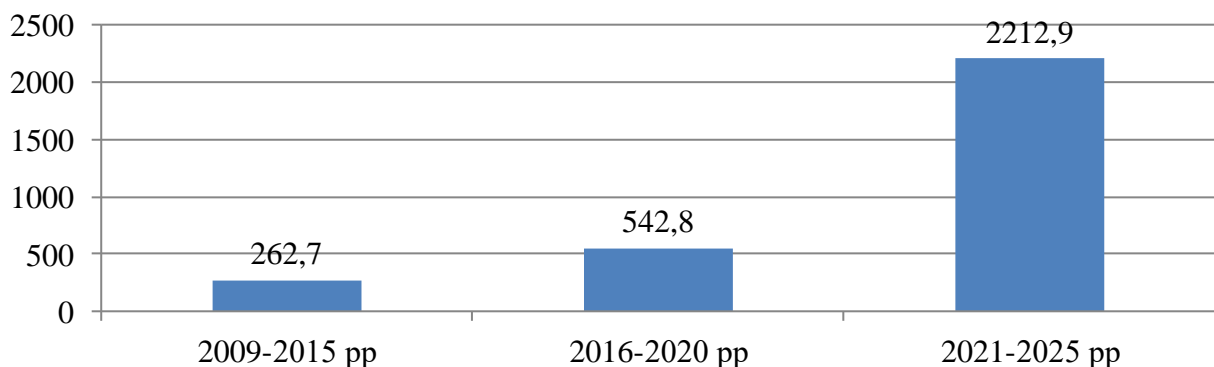

Рис. 2.3. Динаміка обсягів фінансування Державних цільових програм «Молодь України», млн. грн

Отже, обсяги фінансування Програм збільшились у 8,4 рази. Частка бюджетного фінансування у Програмі 2009–2015 рр. становила 57,1%, а в Програмі 2021–2025 рр. зростає до 65,5%.

Важливо також враховувати напрями використання коштів, що спрямовуються на фінансування державних цільових програм, адже потреби молоді різних вікових категорій дуже різняться. Інформацію про чисельність молоді в цілому і в тому числі у віці 14-19 та 30-34 роки надано на рисунку 2.4.,

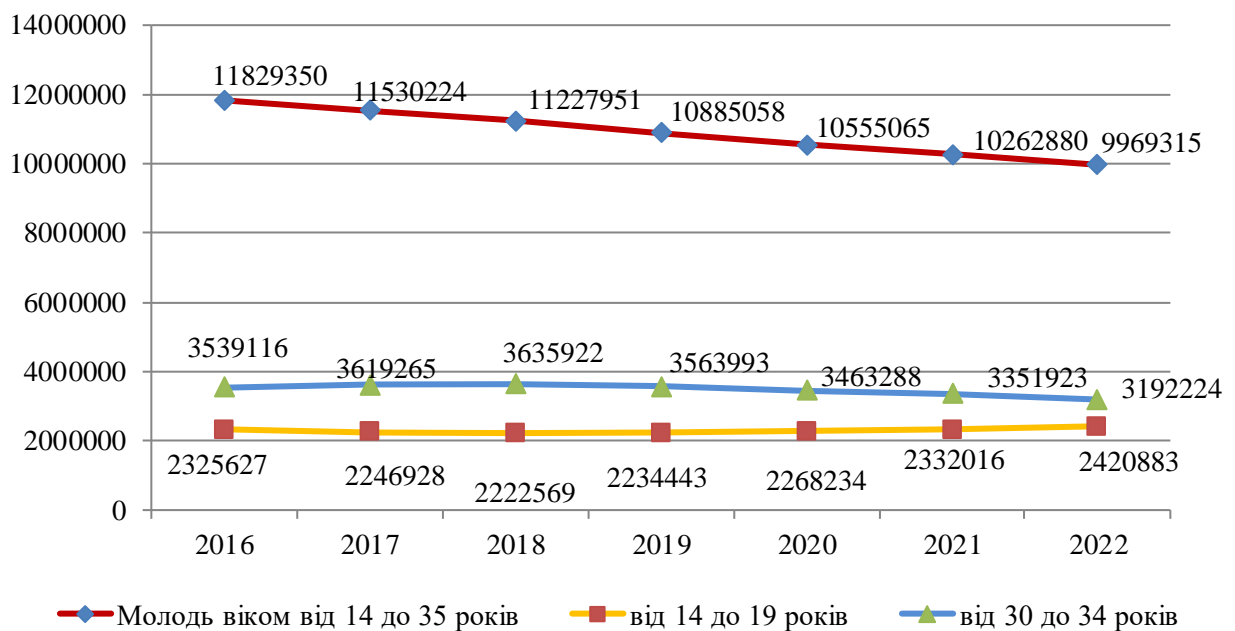

Рис. 2.4 Чисельність молоді в Україні з 2016 по 2022 рр

Джерело: побудовано автором

Станом на 1 січня 2022 року в Україні проживало 9 969 315 молодих осіб віком від 14 до 35 років, що складало 24,3% від загальної чисельності постійного населення України. Порівняно з 2021 роком чисельність молоді в Україні зменшилася на 2,9% (293,6 тис. осіб).

Молоді хлопці становили 51,3% (5 112,3 тис. осіб), молоді дівчата – 48,7% (4 857,0 тис. осіб). За віком розподіл молоді мав такий вигляд (рис. 2.5)

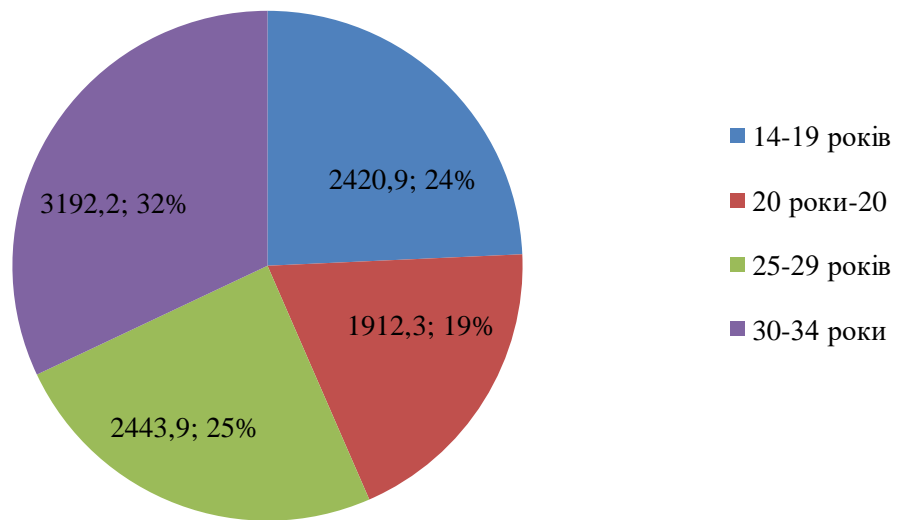

Рис. 2.5. Розподіл молоді за віком в Україні у 2022 р., тис. осіб

Джерело: побудовано автором

Через це обмежені кошти, виділені на реалізацію молодіжних програм, спрямовуються на вирішення питань занадто великих вікових груп і, як результат, не вирішують жодної з наявних проблем.

Широкі вікові рамки також ставлять молодіжну політику пліч-о-пліч із сімейною політикою.

Молодіжна політика охоплює абсолютно всю молодь. Утім, досить часто на практиці вона зосереджується на вузьких групах, які мають більш конкретні проблеми.

З одного боку, проблемна молодь. Сюди можна віднести правопорушників, дітей-сиріт, ВІЛ-інфікованих, молодь з інвалідністю тощо. Для цих категорій людей фінансуються центри реабілітації, допомога, соціальний захист тощо.

Ще з іншого боку знаходиться «обдарована» молодь. Це люди, що перемагають в конкурсах, беруть участь у змаганнях: спортсмени, музиканти, художники та навіть молоді політичні лідери. Їх активності часто заохочуються різними видами премій, стипендій, відзнак тощо.

Проблема покращення житлових умов молоді в Україні вирішується шляхом виконання Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013–2023 рр., затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 24.10.2012 р. № 967 (в ред. постанови КМУ від 23.12.2020 р. № 1360). Адміністрування

Програми здійснює Державна спеціалізована фінансова установа «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» (Держмолодьжитло)¹.

При затвердженні Програми передбачалось, що її фінансування здійснюватиметься за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та інших не заборонених законодавством джерел, у тому числі власних коштів громадян. Водночас, за період 2015–2020 рр. видатки на житлове кредитування молоді із загального фонду державного бюджету України не передбачались. Фінансування програми здійснювалося за рахунок коштів місцевих бюджетів і спеціального фонду держбюджету (статутного капіталу Держмолодьжитла). На сьогодні Держмолодьжитло реалізує програму кредитування молоді за рахунок власних коштів (відсоткова ставка 7% річних).

Фінансова підтримка молоді здійснюється також шляхом пільгового кредитування для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Порядок пільгового кредитування затверджений постановою КМУ від 29.08.2018 р. № 673 (в ред. від 16.12.2020 р. № 1259). Суб'єктами отримання пільгового кредитування є особи, які зараховані на навчання для здобуття професійно-технічної або вищої освіти за денною або заочною формою на підставі угод, укладених між навчальним закладом та фізичною або юридичною особою. Відсоток за кредитом складає 3% річних. Пільговий кредит здобувачам освіти певного року (років) навчання за однією і тією самою освітньо-професійною (освітньою) програмою (спеціальністю) надається тільки один раз.

Одним із засобів соціального захисту студентської молоді є стипендіальне забезпечення. Питання розміру, типів і порядку виплати стипендій регулюється постановою Кабінету Міністрів України № 882 від 12.07.2004 р. (у ред. від 21.05.2022 р.)¹. Головним досягненням після прийняття цього документа стало те, що розмір стипендій нараховується з огляду на розмір прожиткового мінімуму громадян, що спрощує визначення розмірів стипендій у разі зміни прожиткового мінімуму. Крім того, позитивним моментом стала урегульованість можливості отримання одночасно як академічної, так і соціальної стипендій.

5 січня 2024 р. Кабінет Міністрів України погодив проєкт Закону України

«Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам» (№ 1399). Мета законопроекту - розширити інструменти державного фінансування вищої освіти через розвиток принципу співфінансування оплати навчання з боку держави та фізичних (юридичних) осіб та підвищити ефективність використання держресурсів. Передбачається що частина студентів надалі навчатиметься безоплатно за державним або регіональним замовленням, яке буде сформовано з урахуванням підтверджених потреб держави. Ще більше студентів навчатиметься за системою співфінансування, коли частину коштів за них сплачуватиме держава у формі державного гранту або пільгового довгострокового кредиту, а інша фінансуватиметься за кошти фізичних (юридичних) осіб. Залишиться також можливість навчатися лише за кошти фізичних та юридичних осіб.

Міністерство молоді та спорту України сприяє розвитку молодіжних і дитячих громадських організацій, співпрацює з ними у напрямі розв'язання найгостріших проблем молоді. Щорічно у державному бюджеті України передбачено кошти для підтримки молодіжних і дитячих громадських організацій, проводиться конкурс проектів програм, розроблених громадськими організаціями, стосовно дітей, молоді, жінок і сім'ї. Загальна сума асигнувань на рік у межах державної підтримки щороку збільшувалася (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Надання державної підтримки дитячим, молодіжним ГО на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок та сімей у 2018 -2021 рр.

Рік	Кількість організацій, яким надана державна підтримка	Затверджені асигнування на рік, млн. грн.
2018	54	11 000
2019	51	12 000
2020	63	13 500
2021	56	19 500

У 2023 р. конкурсні пропозиції подаються на розв'язання таких пріоритетних завдань:

– підвищення рівня компетентностей молоді з метою формування у молоді культури соціального підприємництва, стимулювання до відкриття власної справи;

– підвищення рівня компетентностей молоді з метою сприяння гармонійному психічному розвитку молоді, формування у молоді культури безпеки життєдіяльності;

– підвищення рівня компетентностей молоді з метою реінтеграції молоді з тимчасово окупованих росією територій України;

– підвищення рівня культури волонтерства серед молоді.

Проекти спрямовуються на такі види діяльності:

– проведення акцій, засідань за круглим столом, семінарів, семінарів-тренінгів, тренінгів, зборів, конференцій, форумів, наметових таборів, зльотів, походів, зборів-походів; – видання інформаційних і методичних матеріалів; – виготовлення та розміщення соціальних роликів, соціальної реклами.

В основному, фінансування молодіжних громадських організацій здійснюється шляхом отримання різних грантів. Деякі приклади такого фінансування наведені нижче. У 2022 р. представництвом Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні (UNFPA) в межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки Європейського Союзу було оголошено грантовий конкурс для молодіжних організацій громадянського суспільства (молодіжних ОГС).

Грантова підтримка спрямовувалась на посилення інституційної стійкості та підтримку спроможності молодіжних ОГС здійснювати сталу операційну діяльність в умовах війни в Україні. Пріоритет надавався молодіжним ОГС з Луганської, Донецької, Запорізької та Херсонської областей, в тому числі тим, які були змушені змінити місце розташування після 24 лютого 2022 р. UNFPA надавав гранти для розвитку або зміцнення спроможності молодіжних ОГС здійснювати сталу операційну діяльність в умовах війни в Україні. Ця діяльність включає такі напрями:

- забезпечення інтеграції молоді з числа внутрішньо переміщених осіб, надання партнерської підтримки молоді, яка проживає на тимчасово окупованій території України, а також молоді, яка перебуває за кордоном в межах програм із тимчасового захисту для громадян України;
- розвиток та підтримка культури волонтерства, координація та підтримка молодіжного лідерства у волонтерських ініціативах; розвиток і задоволення різноманітних потреб та інтересів молоді, першочергово – молоді з вразливих груп населення, сприяння їх особистісному розвитку та самореалізації;
- посилення участі молоді, особливо молодих жінок та дівчат, у прийнятті рішень на локальному, регіональному та національному рівнях відповідно до резолюції Ради Безпеки ООН «Молодь, мир, безпека»;
- створення та координація проєктів, що об'єднують представників різних поколінь за ініціативи молодих людей.

UNFPA укладав грантову угоду з кожним грантоотримувачем згідно з політикою грантів UNFPA. Обсяг фінансування в рамках одного гранту визначався відповідно до потреб кожної молодіжної організації, проте не перевищував 10 тис. дол. США у гривні за операційним курсом ООН станом на день укладання грантової угоди.

Грантова підтримка не надавалась на фінансування проєктної діяльності молодіжної ОГС – проведення заходів (тренінгів, семінарів та ін.). Ще однією грантовою програмою у 2022 р. стала Програма для відбудови молодіжної політики, яка реалізується ГО «Платформа Публічної Дипломатії» та Національним Демократичним Інститутом. Фінансування стало можливим завдяки підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та за інформаційної підтримки Ради з молодіжних питань при Президентові України. Проєкти за цією програмою повинні бути реалізовані до кінця лютого 2023 р. Сума гранту складає 5 тис. дол. США.

Молодіжні громадські організації, як правило, здійснюють пошук грантів на таких ресурсах як центр «ГУРТ», портал «Велика ідея», портал «Громадський Простір». Також гранти можна знайти на сайтах різних міністерств, профільних організацій, вітчизняних і міжнародних фондів, посольств різних держав. Серед

фондів та організацій, які регулярно надають гранти молодіжним громадським організаціям, слід відзначити такі: Міжнародний портал для некомерційних організацій; Міжнародний фонд «Відродження»; European Foundation Centre (EFC); Агентство США з міжнародного розвитку (USAID); організація Erasmus for Young Entrepreneurs.

Постановою КМУ від 28 лютого 2023 року «Деякі питання Українського молодіжного фонду» утворено Український молодіжний фонд, який надаватиме бюджетні гранти за рахунок коштів проектів міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством. За рахунок коштів державного бюджету забезпечується лише утримання дирекції Українського молодіжного фонду; проектна підтримка суб'єктам молодіжної роботи для реалізації молодіжних проектів надається лише Українським молодіжним фондом.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

3.1 Досвід реалізації державної молодіжної політики на прикладі економічно розвинених країн

Сучасна ситуація в державі й суспільстві вимагає заходів, спрямованих на формування стратегії соціально-економічного, політичного й культурного розвитку України. Молодь має долучитися до цього процесу, запозичивши досвід розвинених країн.

Молодіжна політика України повинна реалізовуватися на всіх рівнях державної влади. Вона ґрунтується на визнанні за молоддю всієї повноти соціально-економічних, політичних, особистих прав та свобод, закріплених Конституцією України й іншими нормативними правовими актами, що діють на території України й муніципальних утворень

Одним із пріоритетних напрямків співпраці між урядами держав-членів Ради Європи у молодіжній сфері є заохочення та підтримка розвитку молодіжної політики. Одночасно треба враховувати, що вік молоді в різних країнах трактується по-різному (додаток Г)

Відповідно до Ради Європи, будь-яка державна молодіжна політика має сприяти наступним принципам:

- Цілеспрямовано інвестувати в молодих людей послідовним і взаємодоповнюючим чином, за можливості у спосіб, орієнтований на розвиток їх можливостей, а не на проблеми, шляхом розробки, з-поміж іншого, стандартів та інструментів молодіжної політики.

- Залучати молодих людей до стратегічного формулювання молодіжної політики та висвітлювати їхні погляди щодо операційної ефективності імплементації політики.

- Створити такі умови для навчання, можливості та набуття досвіду, які б гарантували розвиток молодими людьми своїх знань, навичок та компетенцій, щоб дати їм можливість грати повноцінну роль як на ринку праці, так і в громадянському суспільстві.

- Створити системи для надійного збору даних, щоб продемонструвати ефективність молодіжної політики та виявити ступінь існування «розривів у політиці» стосовно ефективного надання послуг молодим людям з певних соціальних груп, в певних галузях або за певних умов.

- Демонструвати готовність скоротити такі «розриви політики» там, де вони явно існують.

Важливо на сучасному етапі, коли важливим для України є питання Євроінтеграції, вивчити досвід розвинених країн у сфері молодіжної політики, оскільки побудова успішної, ефективної демократії починається саме з молодіжної політики.

Вивчення досвіду Франції дає можливість зробити такі узагальнення. Французький конституційний закон про державні фінанси (LOLF - loi organique relative aux lois de finances) визначає основні принципи фінансування молодіжної політики. Закон також визначає умови акредитації (тобто фінансування) молоді та молодіжних об'єднань і захист молоді.

Громадські організації, що добровільно реєструються при Міністерстві у справах молоді і спорту, розглядаються як потенційні партнери і мають право звертатися за матеріальною допомогою для реалізації конкретних проектів.

Міністерство має мережу з 105 керованих державою місцевих служб і 30 національних громадських організацій, що відповідають за здійснення національної політики. Тільки акредитовані організації можуть отримувати субсидії від Міністерства. Акредитація є грантом, надання якого ґрунтується на доповіді Національної ради з питань комунального утворення у справах молоді (CNEPJ) для національної акредитації та Ради з питань комунального утворення у справах молоді (CDEPJ) на рівні департаментів - для місцевої акредитації. На сьогодні 500 асоціацій отримали національні акредитації, 35 тис. мають місцеві акредитації. Національна акредитація «молодь і комунальна освіта», поряд з

Фондом співробітництва з питань молоді та комунального освіти (FONJEP), є для DJEP (департамент молоді в міністерстві) інструментами обміну і фінансування.

Міністр надає акредитацію на національному рівні, а префект здійснює цю діяльність на місцевому рівні. Лише ті об'єднання, які працюють в молодіжній сфері та галузі комунального освіти не менше 3 років, мають право на акредитацію. При цьому вони повинні відповідати певним вимогам, таким як свобода совісті, принцип недискримінації, демократично відкриті процедури, прозорість управління і рівний доступ до управлінських посад для чоловіків і жінок.

Фонд співробітництва у справах молоді та освіти суспільства (FONJEP) був створений в 1964 році у формі асоціації. Фонд об'єднує органи державного фінансування і асоціації, і його основна мета полягає у сприянні оплати постійних співробітників, що займають керівні та управлінські посади, лідерів молодіжного руху і громадських об'єднань сфери комунального освіти, поряд з некомерційними юридичними особами, заснованими на приватному праві, що діють в області соціального забезпечення. Управління діяльністю здійснює Рада директорів, що складається з представників асоціацій-членів і представників фінансових органів (міністерств, територіальних органів самоврядування і державних органів), ґрунтуючись на принципі спільного управління. Держава несе відповідальність за частину винагороди «працівників FONJEP», а інші виплати здійснює національний уряд або саме об'єднання. Міністерство молоді, спорту та асоціативного життя фінансує близько 57% з 6379 посад, які є як на національному, так і на місцевих рівнях. Національні «пости», якими керує Департамент у справах молоді та комунального освіти, відносяться до федерацій або національним об'єднанням, які працюють з національних питань або глобальним цілям. Місцеві «пости», на які в даний час припадає 75% всіх робочих місць FONJEP, управляються на місцевому рівні. Префекти несуть відповідальність за їх привласнення або скасування на основі думок, висловлених місцевими уповноваженими органами Міністерства[85].

Особливістю роботи з молоддю у Франції є розвиток студентського

самоврядування. Студенти вищих навчальних закладів Франції мають можливість бути представленими у різноманітних установах на всіх інституційних рівнях. На університетському рівні студенти обираються до Центральних Рад університету (Адміністративна Рада, Наукова рада, Рада з питань навчання та університетського життя), до студентських рад факультетів, а також до Ради об'єднаних факультетів за певним напрямом підготовки та Ради в гуртожитках. Студенти, які обрані до вищезазначених рад, обирають своїх представників до Національної Ради з вищої освіти. Паралельно проходять вибори на рівні кожного навчального округу до Адміністративної ради регіонального центру університетських та навчальних справ.

Держава приділяє значну увагу різноманітним студентським об'єднанням, адже в них молодь набуває первинного управлінського, виборчого, лідерського досвіду, який вона може використати в майбутньому, зокрема при побудові власної політичної кар'єри.

Створити аналог до системи акредитації молодіжних організацій у Франції (де, щоправда, акредитація є не лише списком визнаних партнерів серед ГО, але і підставою для субсидіювання). В Україні розміщення на сайті переліку партнерських громадських організацій оптимізувало б щорічне подання однотипної інформації про організацію в заявках на фінансування до Міністерства молоді та спорту України. Такий «реєстр» посилював би довіру громадян і державних службовців на місцевому рівні до організацій, які підтримує держава на національному рівні. Цей реєстр також потрібно було б зв'язати з інформацією про реалізовані проекти, з можливістю перегляду он-лайн звітів, кошторисів тощо.

Підтримувати не лише заходи молодіжних організацій, але й і їхню інституційну спроможність. У Франції таку підтримку надають по різному – через спеціально створений фонд. В Україні запровадження системи надання державної підтримки інституційного розвитку молодіжних громадських організацій включили до середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, тож процес уже розпочався.

Досвід Великої Британії вказує, що на державному рівні у розроблено ряд

програм, щодо надання грантів для молодіжних організацій. Усі організації мають рівні права на отримання грантів. Задоволення запиту на грант залежить від змісту проектів та діяльності організації, а не від вікової категорії її членів.

В останні роки одним із позитивних результатів розвитку є врахування безпосередньої думки молоді та залучення їх до процесу прийняття рішень щодо місцевих послуг. Планується досягти передачі 25% бюджету молодим людям з доходів, які виділяють місцеві влади на надання послуг для молоді.

Разом з тим мала місце формалізація особливих молодіжних форумів, таких як Шотландський молодіжний парламент і паралельні органи в інших країнах, наприклад, «молодіжні мери» обираються безпосередньо молодими людьми в декількох містах; вони наділені повноваженнями розподіляти фінанси і впливати на місцеву молодіжну політику.

Для покращення молодіжної політики в Україні, слід відзначити цінну ініціативу уряду Великобританії, який використовує різноманітні методи для включення молоді у прийняття рішень. В цьому, мабуть, полягає чи не основна ініціатива всієї молодіжної політики – досягти передачі 25% бюджету молодим людям з доходів, які виділяються місцевими органами влади на надання послуг для молоді. В Україні вартує запровадити подібний максимально простий інструмент для прямої підтримки ініціатив молоді.

Модель державної молодіжної політики Німеччини передбачає за наявності потужної законодавчої бази помірне втручання держави в життя і справи молоді та надання державної допомоги тим молодим людям, кому вона вкрай необхідна, а також залучення широкого загалу молоді до вирішення власних проблем.

Молодіжна політика в Німеччині чітко структурована за рівнями загальнонаціональним, регіональним і місцевим. На загальнонаціональному рівні вона знаходиться під відповідальністю Федерального міністерства у справах сім'ї, пенсіонерів, жінок і молоді. Воно відповідає за підготовку та прийняття законів, які стосуються інтересів молоді, представляє їх інтереси в усіх соціально-політичних сферах, головним чином у сфері освіти, охорони здоров'я та трудових відносин. Міністерство бере участь у розвитку та

здійсненні європейських молодіжних програм і доручає експертам вивчати ситуацію в молодіжній сфері в Німеччині, підтримує дослідницькі проекти[86].

На земельному (регіональному) рівні міністерства у справах молоді відповідних земель розробляють плани та програми молодіжної політики, орієнтуючись на федеральний план і на врахування потреб земель.

На комунальному (муніципальному) рівні здійснюється безпосередня реалізація всіх планів. Особливістю молодіжної політики Німеччини є використання принципу субсидіарності, коли основна відповідальність за її виконання, в тому числі фінансова, покладена на комунальний (муніципальний) рівень.

У Німеччині молодіжна політика фінансується на всіх рівнях влади. Як сфера міжсекторальної політики заходи для молоді підтримуються не лише молодіжними, а й іншими міністерствами, що відповідають за освіту, спорт, трудову та соціальну сферу. 68% витрат на реалізацію молодіжних програм здійснюють місцеві органи влади (комуни), близько 29% – федеральні землі, 3% – федеральний уряд.

У всіх великих містах Німеччини є інформаційно-консультативні молодіжні центри. Створено Федеральний фонд дітей та молоді, який є основним засобом фінансової підтримки національної та міжнародної молодіжної політики.

Молодіжна стратегія федерального уряду базується на концепції Незалежної молодіжної політики, яка ставить інтереси та потреби молоді в центр усіх міжсекторальних заходів, пов'язаних з молодіжною політикою. Вона називає три основні проблеми, з якими стикаються молоді люди: набуття життєвих навичок; пошук власного місця у світі; отримання можливості взяти на себе відповідальність.

У молодіжній стратегії Німеччини визначено дев'ять напрямів дій, що впливають на молодь:

- діалог поколінь;
- участь, відданість і демократія;
- міські та сільські простори, житло та культура;

- різноманітність та участь;
- освіта, праця і свобода;
- мобільність і цифрові проблеми;
- середовище;
- здоров'я;
- Європа і світ[86].

Шведська модель державної молодіжної політики передбачає значне втручання держави у відносини суспільства та молоді. Вплив держави на вирішення молодіжних проблем найперше здійснюється через фінансування та створення мережі державних чи фінансованих державою спеціалізованих закладів, а також через фінансову підтримку молодіжних організацій. Основний механізм роботи з молоддю у Швеції ґрунтується на соціальній роботі в комунах.

Пріоритетами у шведській молодіжній політиці є:

- підвищення рівня психічного здоров'я молоді;
- надання доступу до змістовного дозвілля для всіх молодих людей;
- залучення всієї молоді до суспільних проблем;
- соціальне включення молоді та вихід на ринок праці[87] .

Національна молодіжна політика у Швеції фінансується в рамках бюджету центрального уряду. Місцева молодіжна політика фінансується відповідними муніципалітетами (Швеція має 290 муніципалітетів з місцевими органами влади).

Муніципалітети мають значний ступінь автономії та фінансують значною мірою власну діяльність, завдяки незалежним повноваженням щодо оподаткування. Муніципалітети несуть відповідальність за такі питання молодіжної політики як навчання в школах, працевлаштування та навчання, охорона здоров'я, соціальний догляд та послуги, культура та дозвілля.

Питаннями реалізації молодіжної політики в країні займається Шведське агентство у справах молоді та громадянського суспільства (MUCF). Це – державна установа, завданнями якої є:

- сприяння координації зусиль уряду в молодіжній сфері;
- поширення знань та інформації про молодіжну політику;

- співпраця з органами влади, муніципалітетами, регіонами та організаціями громадянського суспільства;
- розподілення державних грантів.

Молодіжна робота у Швеції розглядається як частина молодіжної політики, де робота керується та фінансується на місцевому рівні як щодо інформаційно-просвітницької діяльності, так і діяльності молодіжних центрів та молодіжних клубів.

Саме поняття «молодіжна робота» у Швеції використовується рідко. Натомість у державних програмних документах центральне місце посідає концепція змістовної дозвіллевої діяльності (*meningsfull fritid*). Навчання роботі з молоддю, в основному, здійснюється шведськими народними середніми школами (*folkhögskolor*). Існує загальний навчальний план, якого дотримуються всі школи. Народні вищі школи пропонують дворічну навчальну програму (*fritidsledarutbildning*), за результатами проходження якої слухач отримує диплом з молодіжної роботи.

З 1990 року в Польщі спостерігається зростання активності громадських організацій, у тому числі молодіжних, і подальший професійний розвиток сектору. Молодіжна політика переважно реалізується через передавання повноважень в руки молоді. Наприклад, в Лодзі оголошується конкурс на проекти з певною сумою фінансування. Молодь з 12 років може писати проект індивідуально або в групах, необхідно зібрати від району 5 підписів для реалізації проекту.

Поворотним моментом у розвитку роботи з молоддю став вступ Польщі до Європейського Союзу в 2004 році та доступ до європейського фінансування молодіжних проектів. Це сприяло подальшому просуванню в молодіжних організаціях і перспективи педагогіки, орієнтованої на молодь: ставлення до молодих людей як до партнерів, агентів і співавторів, а не як до одержувачів послуг.

У Польщі існує щорічна навчальна зустріч, яка зміцнює компетенції молодіжних працівників – *Youth Work School*. Захід пропагує суб'єктивний підхід, заснований на європейській моделі молодіжної роботи та методах

неформальної освіти. Метою роботи з молоддю у такому розумінні є всебічний розвиток не лише компетенцій молоді, а й особистості та поглядів крізь призму демократичних цінностей.

Молодіжна політика у Польщі не може існувати без діалогу, партнерства та включення молоді в суспільні процеси. Прикладами такого партнерства можуть бути молодіжні ради, що скликаються на різних рівнях, від місцевого до європейського, або також систематизований діалог, у рамках якого Європейський союз веде консультації з молоддю. Ймовірно, що вступ України до ЄС також може посилити включення української молоді в суспільні процеси держави.[8]

У Румунії загальна структура молодіжної політики спрямована на молоде покоління в цілому. Лише конкретні цільові політики стосуються проблем, характерних для різних категорій молоді: ромська молодь, дівчата, студенти, споживачі наркотиків, ВІЛ-позитивні або молодь із сільської місцевості.

Загальна думка полягає в тому, що молоде покоління у Румунії є ресурсом для майбутнього, і саме тому їх ініціативи, цінності та думки слід знати, проблеми – вирішувати, а також захищати та підтримувати молодих людей для кращого майбутнього. Водночас молодь розглядається як вразлива група, яка потребує захисту, просування та підтримки.

Також у Румунії діє національна політика заохочення роботодавців брати на роботу молодь, особливо молодих випускників. Значний прогрес у сфері молодіжної роботи у Румунії вдалось досягти завдяки європейським програмам фінансування та різноманітним ініціативам. Це навчання молодіжних працівників за програмами, встановлення професійного стандарту для молодіжного працівника або створення пілотних структур, що функціонують як молодіжні центри.

Професію «молодіжний працівник» було врегульовано лише у 2012 році в Румунії, коли її було включено до офіційного списку професій. Молодіжні працівники можуть працювати у громадськими організаціями, що розгортають діяльність на благо молоді.

Гарантія якості забезпечується наявністю Професійного стандарту молодіжного працівника. Стандарт встановлює детальний опис роботи, яку виконують молодіжні працівники, а також ключові компетенції, якими повинен володіти молодіжний працівник – як загальні, так і специфічні.

Зважаючи на спільний вік молоді у Румунії та Україні (14-35 років), українська молодіжна політика поступово відходить від концепції «молодь – це ресурс для майбутнього». Однак варто звернути увагу на румунську національну політику заохочення роботодавців брати на роботу молодь, адже якісне працевлаштування – один з пріоритетів молоді.

Досвід міжнародної практики показує, що існує безмежна кількість програм та реформ, що сприяють участі молоді у державних процесах. Програми по роботі з молоддю допомагають молодим людям відігравати активну роль у розвитку своїх спільнот та набувати досвіду, знань, цінностей та життєвих навичок, необхідних їм для успіху в роботі, освіті та суспільному житті.

Україна вже починає використовувати зарубіжний досвід реалізації молодіжної політики, формуючи її основні елементи на рівні об'єднаних територіальних громад. Важливим на сьогодні є посилення ролі самоврядування в школах, коледжах та університетах. Цей напрям є актуальним для України, враховуючи значну роль самоврядування у виявленні потенційних лідерів, виробленні у них навичок управлінської роботи з колективом, формуванні майбутньої еліти нації.

Державна політика сьогодні має бути спрямована на активне залучення молоді до прийняття управлінських рішень, створення правової бази для оновлення керівного складу державної служби, розробку та реалізацію національних, регіональних та галузевих програм із залучення молоді на державну службу. Це також дає молодим людям можливість розвинути свої управлінські навички, залучаючи їх до прийняття рішень. У довгостроковій перспективі це призведе до появи висококваліфікованих кадрів.

Тому, залучаючи на державну службу талановиту молодь та інтегруючи досвід старшого покоління з інноваційним мисленням молодого, систему державного управління можна перетворити на ефективну структуру, здатну

реагувати на потреби суспільства, дієвий механізм регулювання суспільних відносин.

В рамках формування молодіжної політики слід звернути увагу на «попередження порушення щодо прав дітей та молоді, адже маргіналізація української молоді зменшує можливості для професійної самореалізації та понижує рівень правової культури та правопорядку в суспільстві, а в останні роки рівень порушень серед молодих людей має тенденцію до зростання. Слід розуміти, що молодь частіше схильна до правового нігілізму чим представники інших вікових груп в силу меншого досвіду та через заперечення регулюючої ролі права, або вчинення інших дій не правового характеру. Тому вважаємо доцільно, з метою підвищення рівня правової культури і попередження правового нігілізму запровадити в Україні проведення соціологічних досліджень для моніторингу стану правової культури молоді з метою швидкого реагування на відповідні тенденції та виклики в цій сфері [23].

Окремо, слід звернути увагу на створення чіткого правового механізму відбору молодих людей на керівні посади. Формування нової лідерської еліти та інтеграція молодих спеціалістів у національну систему. Молоді люди опановують публічне управління на курсах, тренінгах та в ході різноманітних конкурсів та проєктів.

Проаналізувавши участь молоді як критерій підвищення ефективності управління можна зробити висновок, що молодь потребує чутливості, контролю та спілкування, а також досягнення певних результатів при роботі з інститутами громадянського суспільства та державними органами. Молодим людям необхідно відчувати, що вони беруть участь у справах, які мають суспільне значення, мати можливість висловлювати свою думку та працювати з іншими. Це робить прийняття рішень ефективнішим і призводить до кращих результатів.

3.2 Виклики та можливості державної молодіжної політики України в умовах дії правового режиму воєнного стану та подальшої європейської інтеграції

Чинна законодавча база молодіжної політики сьогодні є досить розвиненою. Проте дослідники державної молодіжної політики вважають, що нормативно-правова база потребує вдосконалень, зокрема, стосовно залучення зарубіжного досвіду роботи з молоддю. Потрібно провести максимальну уніфікацію чинного законодавства у сфері молодіжної політики України до законодавства Європейського Союзу. Одним із аспектів цього має стати впровадження європейської тріступеневої структури реалізації молодіжної політики. Перший рівень – розробка законодавчої бази та напрямів її реалізації урядом; другий – впровадження політики місцевими адміністраціями; третій рівень – молодіжні організації виступають основним інструментом участі молоді в реалізації політики [1].

Для вирішення проблеми обізнаності молоді стосовно молодіжної політики, необхідно провадити популяризацію заходів та участі в об'єктах молодіжної інфраструктури. Існує декілька методів для збільшення обізнаності:

- використання інформаційних технологій для ефективної комунікації з молоддю (через веб-сторінки: Facebook, Instagram, Twitter);
- створення єдиної доступної платформи, на якій відобразатиметься уся необхідна інформація для залучення молоді до молодіжних центрів, їх заходів, тренінгів тощо;
- електронна розсилка на пошту раз в місяць або раз в квартал з інформацією про найближчі зустрічі та заходи стосовно формування та реалізації молодіжної політики;
- використання засобів масової інформації, місцевих газет чи/або інформаційних бюлетенів;
- використання цифрових каналів (груп Messenger / Viber, YouTube – прямі ефіри, стріми, реклама об'єднаних територіальних громад/ молодіжних центрів);
- організація масових заходів.

Напрями вирішення проблем молодіжної політики в Україні надано в додатку Е.

Наступна нагальна проблема, що виникла в Україні – діяльність молодіжних центрів під час війни. Відповідно до підпункту 8 частини першої статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених Указом Президента України про введення воєнного стану, такі заходи правового режиму воєнного стану: забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів [37].

Згідно Типового положення про молодіжний центр, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2017 року, метою діяльності молодіжних центрів до введення правового режиму воєнного стану було сприяння: «соціалізації та самореалізації молоді; інтелектуальному, моральному, духовному розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу; національно-патріотичному вихованню молоді; популяризації здорового способу життя молоді; працевлаштуванню молоді та зайнятості у вільний час, молодіжному підприємництву; забезпеченню громадянської освіти молоді та розвитку волонтерства; підвищенню рівня мобільності молоді» [75].

З початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, молодіжні центри та молодіжні простори переорієнтували напрями своєї роботи та адаптували послуги, що ними надаються, на допомогу цивільному населенню, зокрема молоді:

- забезпечення населення гуманітарною допомогою (збір та видача продуктових та гігієнічних наборів);
- допомога з координацією внутрішньо переміщених осіб;
- організація та допомога у діяльності шелтерів;
- надання психологічної та юридичної підтримки населенню;
- координація волонтерів та популяризація волонтерства серед молоді;

– надання послуг щодо роботи з дітьми тощо.

У стані війни українці, зокрема молодь, почали активно допомагати Україні у волонтерській діяльності: близько 80% респондентів тим чи іншим способом беруть участь у захисті країни. 45% респондентів допомагають захисту країни фінансово (у березні 2022 – 39%). Волонтерством та допомогою людям/військовим займаються 35%, беруть участь у інформаційному спротиві – 18%, працюють у критичній інфраструктурі – 13%, беруть участь в територіальній обороні – 3% або як військові – 3%. Четверть не мають змоги допомагати [72].

Акцентуємо увагу на основних позиціях, які варто враховувати під час організації діяльності молодіжних центрів та молодіжних просторів у воєнний час. Перш за все, працівникам молодіжного центру та молодіжного простору варто проаналізувати ресурсну спроможність молодіжного центру (простору), яку можна переорієнтувати для допомоги цивільному населенню (площа приміщення, кількість працівників тощо), та безпекову ситуацію в регіоні.

Той факт, що Україна стала кандидатом у члени ЄС, дає змогу одразу розробляти молодіжну політику, спираючись на європейські стандарти. Наявність готових шаблонів значно полегшує роботу із планування. «Досвід міжнародної практики показує, що існує безліч програм та реформ, які сприяють участі молоді у державних процесах. Програми по роботі з молоддю допомагають молодим людям відігравати активну роль у розвитку своїх спільнот та набувати досвіду, знань, цінностей та життєвих навичок, необхідних їм для успіху в роботі, освіті та суспільному житті» [72] (Драпушко, 2022, с. 56).

Більше того, Україна може постійно обмінювати досвідом з партнерами, щоб перехід вітчизняної політики на новий рівень було проведено без суттєвих криз. Адже очевидно, що існуючі моделі застарілі та потребують радикального перегляду. І така співпраця лише зміцнить зв'язок України з державами-членами ЄС.

Так процес інтеграції до Європейського Союзу вже запущено, дуже важливо, щоб і українська молодь була частиною цього інтеграційного процесу. Різні представники української молоді, лідери та учасники молодіжних рухів,

організатори різних молодіжних освітніх програм, студенти і навіть представники різноманітних клубів за інтересами повинні мати доступ до європейського молодіжного простору, говорити від імені української молоді, обмінюватися досвідом, відвідувати різноманітні міжнародні з'їзди. А представники європейської молоді мають також безпосередньо брати участь у молодіжному житті України. Очевидно, що такий обмін є неможливим без підтримки держави.

Держава має організувати процес налагодження комунікації з великими та невеликими європейськими молодіжними організаціями та об'єднаннями (такими як ESU, AEGEE, AIESEC, EDYN та багатьма іншими). Саме держава має взяти на себе керування процесом впровадження європейських практик у сфері молодіжного управління. А це можливо при створенні численних консультативних та дорадчих органів на різних рівнях управління – при Державній Раді та при місцевих радах.

Для того щоб реалізація державної молодіжної політики була ефективною перед державою, стоїть завдання виконати ряд завдань:

- Для ефективного впровадження молоді у суспільне життя вони повинні бути достатньо незалежними та свідомими, а це забезпечується особистою громадянською відповідальністю. Тому держава має ініціювати створення нових робочих місць, щоб усунути молодіжне безробіття.

- Для забезпечення молодіжної включеності у суспільство держава має створити та фінансувати на постійній основі різноманітні елементи молодіжної інфраструктури.

- Очевидно, що далеко не всі кадри, які займаються роботою з молоддю, мають достатню кваліфікацію. Тому потрібне залучення висококваліфікованих спеціалістів до роботи з молоддю. Цьому сприяють високі заробітні плати та особиста мотивація.

- Будь-які організації, які поза державою займаються роботою з молодими сім'ями, дітьми та молоддю, повинні отримувати всебічну підтримку від держави у вигляді надання грантів, обладнання, доступу в інформаційне поле.

- Вже існуюча молодіжна робота має бути інституалізована.

Для України значною проблемою є зниження інтересу до вищої освіти (Карпенко, 2022). Це багато в чому пов'язано і з пандемією коронавірусу і з військовим вторгненням РФ, проте основна причина: недовіра до системи освіти. Молоді люди не мають упевненості, що, вступивши до університету, зможуть отримати належний рівень знань. Тому підвищення інтересу до освіти є ключовим завданням як стратегії сімейної політики, так і молодіжної.

Виходячи з цього, повинні створюватися нові освітні програми, адже отримання неактуальних, застарілих знань стосується фактичних усіх спеціальностей ВНЗ. Якщо випускник ВНЗ не отримає належного рівня навичок, він не зможе отримати роботу, яка радить його очікуванням. А це знижує рівень довіри до всієї держави. У цьому відношенні ефективною методикою було б створення платформ для комунікації роботодавців зі студентами, які існували б за державний рахунок. Це різко підвищує можливість зрівняти кадровий попит та пропозицію. Працевлаштування – найважливіший чинник побудови інноваційної економіки. За даними статистики за 2021 рік, 40% безробітних були представниками молоді (Безробіття населення, 2022). Держава має підтримувати молодих людей у сфері працевлаштування.

Але працевлаштування не єдина проблема: доступність житла та медичної допомоги залишається невисокою. А на тлі зростання цін, погіршення екології та здоров'я через воєнні дії проблема порівняно з 2021 роком загострилася. Очевидно, що для молоді мають бути розроблені цільові соціальні програми, державні іпотеки для купівлі житла, податки для молодих сімей з дітьми.

Здається, що обставина майбутньої інтеграції України з Європейським Союзом потребує вирішення всіх сучасних проблем молоді та сім'ї, адже вони істотно впливають на державну політику. Однак ці рішення можуть не тільки спускатися по вертикалі влади, а й формуватися знизу, тобто рішення можуть бути надані молоддю за її належної інтеграції у суспільне життя.

Таким чином, просто створення нових державних норм, правових підстав функціонування та основних стратегічних засад державної політики є недостатньою підставою для того, щоб у житті молодих людей та молодих сімей відбулися якісні та функціональні зміни. Принцип децентралізації та активне

залучення молодих людей для участі у державному та суспільному житті значно ефективніша стратегія. При цьому молодь повинна брати участь у виробленні рішень з усіх ключових питань: екологічних проблем, безробіття, низького рівня доходів населення, демографічної кризи, високої міграції та інших.

Однак при залученні молоді до всіх сфер політики та управління слід брати до уваги, що молодіжне політичне життя значно відрізняється від традиційних уявлень про нього. Покоління, що виросло і сформувалося вже в незалежній Україні, на багато речей дивиться не так, як представники старшого покоління, володіючи багатьма соціально-психологічними особливостями. Їхній досвід не пов'язаний із радянським минулим, у них зовсім інше уявлення про сімейні цінності, про національний шлях України та інші стратегічно важливі речі. Усі ці особливості мають враховуватися владою під час створення нормативно-правових баз для вирішення проблем молоді та включення їх до суспільної життя держави. Перевага українського уряду на сьогоднішній день є порівняно невисокий середній вік, що дозволяє уникнути величезного розриву між поколіннями та нерозуміння.

Недивлячись на воєнні дії в країні у липні 2022 року розроблено Проект Плану відновлення України. Виділено ключові моменти, які стосуються обмежень і можливостей для країни у сфері молодіжної політики у розділі «Молодь та спорт» (акцетнуємось на нашій темі):

Ключові можливості:

- молоді люди, які вимушені були перебувати за кордоном, здобули досвід життя в країнах ЄС та можуть застосувати його в Україні;
- можливість створення сучасних молодіжних центрів та просторів, які надаватимуть актуальні та якісні послуги відповідно до потреб молоді, без прив'язки до застарілих будівель з використанням інноваційних технологій;
- нові можливості для молоді, пов'язані з повноправним членством України в європейських молодіжних програмах;
- можливість відчутти потенціал молоді та їхню роль у наблизенні перемоги, відновленні та розвитку країни загалом (у т. ч. на місцевому рівні);
- оптимізація менеджменту у молодіжній політиці та спорті з

використанням цифрових інструментів, створення механізму ефективної взаємодії надавачів та користувачів послуг;

- розвиток в суспільстві національної свідомості, формування почуття патріотизму на засадах духовності та моральності, популяризації духовно-культурної спадщини Українського народу, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України, сповідування європейських цінностей.

Ключові обмеження:

- високий рівень внутрішньої та зовнішньої міграції молоді (опитування МОМ від 23.05.2022 показано, що в Україні налічується 7 134 000 ВПО, з них 35% - молоді люди);

- недостатня кількість фахівців, яких потребуватиме держава для відновлення України;

- обмежені ресурси для надання допомоги та здійснення підтримки молоді, у т. ч. тих, які перебувають на окупованих територіях України та вимушені перебувати за кордоном;

- обмежена кількість фахівців, які працюють з молоддю, у тому числі молодіжних працівників;

- обмежена кількість молодіжних центрів та просторів, які надають послуги для молоді, та необхідність переорієнтації їхньої роботи до викликів сьогодення;

- недостатня кількість доступних інструментів для участі молоді у суспільному житті, у т. ч. процесах прийняття рішень на місцевому рівні;

- недостатній кадровий та фінансовий потенціал; слабка міжвідомча взаємодія у сфері національно-патріотичного виховання [КМУ].

На даний момент у процесі інтеграції до спільного європейського простору основний виклик полягає в тому, що Україна не має необхідної кількості молодих людей, готових брати участь у політичній житті. І це наслідки воєнного вторгнення РФ. Величезна кількість молодих чоловіків і жінок перебуває на захисті держави, багато хто є біженцями, частина зайнята питаннями виживання.

Незважаючи на те, що вторгнення активізувало національні ідеї, політизувало населення, залучило людей далеких від політичного життя до зацікавленості ним, для вирішення багатьох завдань просто не вистачає людей. Зараз, очевидно, безліч молодих людей усвідомлюють, що саме їхнє покоління є рушійною силою політичних процесів, проте їхня репрезентація у політичному та громадському полі на сьогодні невелика.

Одним із викликів для молодіжної політики є високе молодіжне безробіття, зниження інтересу до вищої освіти, а, отже, недостатня кількість кваліфікованих фахівців, що може поставити під загрозу майбутнє держави.

Однак перспективним напрямом розвитку та реалізації молодіжної політики є можливість опори на європейський досвід, високий рівень самосвідомості української молоді, високий рівень терпіння до інших та толерантності.

Для того, щоб реалізувати перспективи та нейтралізувати виклики, українська держава має створити умови для того, щоб інноваційні ідеї молодих людей могли отримати реалізацію. Так само важливим завданням для держави є зняття поколінської кризи: Для старших поколінь цінні підстави та ідеологічні погляди молоді на багато аспектів життя є неприйнятними, а тому необхідне формування консенсусу між бажаннями молоді та потребами людей похилого віку та людей середнього віку. Це може бути реалізовано завдяки тривалій громадській дискусії.

Проєкт Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза III» розпочато у межах Плану дій Ради Європи для України на 2023–2026 роки. Проєкт побудований на результатах та досвіді проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» у 2020-2022 роках та розширить систематичний вплив шляхом зміцнення молодіжної політики, що заснована на підходах участі, та посилення молодіжної роботи під час війни та в післявоєнному контексті, враховуючи особливі потреби молодих людей.

Проєкт «Молодь за демократію в Україні: Фаза III» підкреслює важливість Стратегії молодіжного сектору Ради Європи до 2030 року та відображає

Національну стратегію державної молодіжної політики до 2030 року, Державну цільову соціальну програму «Молодь України» 2021–2025.

Проект заохочує зацікавлені сторони молодіжної політики в Україні впроваджувати та поширювати Рекомендації Комітету Міністрів державам-членам:

про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3;

про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7;

про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4;

щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4;

про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6.

Таким чином, пріоритетним напрямом сил для держави має стати суспільство, а молодь усередині суспільства є джерелом громадянської відповідальності та творцями інноваційних моделей розвитку держави.

ВИСНОВКИ

Мета магістерської роботи полягала у аналізі особливостей державного регулювання молодіжної політики в Україні в сучасних умовах, а також процес її еволюції та тенденцій подальшого розвитку.

В результаті дослідження було вирішено ряд завдань, які дозволили сформулювати наступні висновки:

1. В роботі дано сутнісну характеристику понять «молодь» і її вікові особливості, «молодіжна політика» і її класифікаційні особливості. Державна молодіжна політика - це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України.

2. Дано характеристику головним напрямкам державної молодіжної політики в Україні. Визначено розвиток інтелектуального потенціалу молоді; створення умов для здобуття якісної освіти; отримання гідного професійно-кваліфікаційного рівня; розширення можливостей працевлаштування; надання прав і соціальних гарантій; створення умов духовного та культурного розвитку; охорона здоров'я та формування здорового способу життя; розвиток підприємництва та самозайнятості серед молодого покоління.

3. Для українських органів державної влади у здійсненні молодіжної політики найголовнішими напрямками діяльності є забезпечення правової й соціальної захищеності молоді; надання молодому громадянину гарантованого державою мінімуму соціальних послуг з навчання, виховання, духовного й фізичного розвитку, охорони здоров'я, професійної підготовки й працевлаштування; забезпечення збалансованого сполучення державних,

суспільних інтересів та прав особистості у формуванні й реалізації національної молодіжної політики; пріоритет суспільних ініціатив стосовно аналогічної діяльності державних органів та установ при фінансуванні заходів і програм, що стосуються молоді; залучення молодих громадян до особистої участі у формуванні й реалізації програм, що стосуються молоді, суспільства та держави.

4. Визначено, що зміст молодіжної політики як складової частини з реалізації молодіжного підприємництва розкривається через сукупність принципів. Дано характеристику принципів, закріплених у Декларації про поширення серед молоді ідеалів світу, взаємної поваги та взаєморозуміння між народами, принципів, закріплених в законодавстві України, зроблено спробу її класифікації по групах: група суспільно-політичних принципів, організаційних принципів та група спеціальних принципів.

5. Проведено хронологію формування становлення молодіжної політики в Україні із часів проголошення Незалежності України до сьогодні. Протягом більше ніж тридцятирічної історії незалежності України її молодіжна політика переживала різні етапи розвитку, мала свої злети та падіння. Від патерналізму до політики участі. Від «молодь – це наше майбутнє» до «жодного рішення про молодь без молоді».

6. Здійснено аналіз нормативноправового забезпечення молодіжної політики України. Зазначено, що незважаючи на активне доопрацювання і доповнення законодавчої бази щодо реалізації державної молодіжної політики, існує потреба внесення значних змін для її удосконалення, вирішення суперечностей правових актів та їх безпосереднього виконання. Зокрема, потрібно обмежити вікові межі молоді в Україні задля запобігання розпорошення ресурсів, відведених на вирішення проблем надто великої кількості молоді різного віку.

7. В роботі приділено увагу формуванню дієвого механізму участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики. Дано характеристику суб'єктам реалізації молодіжної політики в Україні (поділено їх на інституції, що забезпечують державну молодіжну політику України, Центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, місцеве самоврядування),

інструментам реалізації молодіжної політики в сучасних умовах. Особлива увага приділена Громадській молодіжній політиці.

8. Визначено критерії, за якими можна проводити оцінку ефективності молодіжної політик із поділом їх на групи: демографічні показники; освіта; зайнятість і працевлаштування і; матеріальне становище; здоров'я; мобільність; безпека та захищеність; громадянська захищеність та залучення молоді; реалізація молодіжної політики.

9. Проведення аналізу джерел фінансування державної молодіжної політики в Україні здійснюється в рамках виконання Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки. Дані свідчать, що прогнозовані обсяги фінансування програми «Молодь України» за роками збільшуються, проте співвідношення між бюджетним фінансуванням та фінансуванням з інших джерел залишається практично незмінним. Обсяги фінансування Програм 2021-2025 рр порівняно із Програмами 2009-2015 рр збільшились у 8,4 рази. Станом на 1 січня 2022 року в Україні проживало 9,97млн молодих осіб віком від 14 до 35 років, що складало 24,3% від загальної чисельності постійного населення України. Порівняно з 2021 роком чисельність молоді в Україні зменшилася на 2,9%. Найбільша частка – молодь віком 30-34 роки.

У 2023 р. конкурсні пропозиції подаються на розв'язання таких пріоритетних завдань:

– підвищення рівня компетентностей молоді з метою формування у молоді культури соціального підприємництва, стимулювання до відкриття власної справи;

– підвищення рівня компетентностей молоді з метою сприяння гармонійному психічному розвитку молоді, формування у молоді культури безпеки життєдіяльності;

– підвищення рівня компетентностей молоді з метою реінтеграції молоді з тимчасово окупованих росією територій України;

– підвищення рівня культури волонтерства серед молоді.

10. Вивчення досвіду реалізації державної молодіжної політики на прикладі економічно розвинених країн дозволяє рекомендувати активне залучення молоді до прийняття управлінських рішень, створення правової бази для оновлення керівного складу державної служби, розробку та реалізацію національних, регіональних та галузевих програм із залучення молоді на державну службу. Це також дає молодим людям можливість розвинути свої управлінські навички, залучаючи їх до прийняття рішень. У довгостроковій перспективі це призведе до появи висококваліфікованих кадрів.

11. Виокремлені наступні проблеми формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні: по-перше, відсутність системи досліджень, системи моніторингу динаміки розвитку молодіжного середовища та впливу на молодь України сучасних заходів державної молодіжної політики; по-друге, низька поінформованість молоді про заходи та механізми державної молодіжної політики; по-третє, низький кадровий потенціал галузі; по-четверте, низьке фінансування заходів та механізмів, спрямованих на реалізацію державної молодіжної політики; по-п'яте, слабка взаємодія установ, що реалізують молодіжну політику з освітніми установами вищої та професійної освіти, а також з бізнес сектором; по-шосте, відсутність на законодавчому рівні єдиної методики оцінки ефективності реалізації державної молодіжної політики; по-сьоме, відсутня системна, постійна та планомірна діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо формування та розвитку заходів державної молодіжної політики; по-восьме, освітня політика на сьогодні характеризується системою обмежень; по-дев'яте, відсутність законодавчого врегулювання питання першого робочого місця для молодого фахівця; по-десяте, відсутність соціального захисту та соціальної підтримки молоді та молоді сім'ї

12. Працевлаштування – найважливіший чинник побудови інноваційної економіки. За даними статистики, 40% безробітних були представниками молоді. Держава має підтримувати молодих людей у сфері працевлаштування. Але працевлаштування не єдина проблема: доступність житла та медичної допомоги залишається невисокою. А на тлі зростання цін, погіршення екології та здоров'я

через воєнні дії проблема порівняно з 2021 роком загострилася. Очевидно, що для молоді мають бути розроблені цільові соціальні програми, державні іпотеки для купівлі житла, податки для молодих сімей з дітьми, розвиток молодіжної інфраструктури. Усе це вимагає перегляду чинного законодавства. Якщо звернути увагу на досвід ЄС, то молодіжна політика складається із трьох рівнів. Основні принципи та стратегії мають бути розроблені на національному рівні. Реалізація повністю надається регіональній та місцевій владі. Однак молодіжну політику не можуть спрямовувати люди, які до молоді не належать. Тому на місцевому та регіональному рівні залучення молоді до сфери розробки молодіжної політики просто необхідне. Саме влада має нести відповідальність за рівень залучення молоді, проте при цьому мають бути припинені спроби впровадження «паличної» системи, співпраця має мати не лише примусовий характер для формальної кількості учасників, а бути якісним процесом.

13. Для подальшого вдосконалення нормативно-правової бази молодіжної політики в Україні необхідно: змінити вікові рамки молодого покоління; впроваджувати підтримку роботодавцям, які працевлаштовують молодь; забезпечити наявність визначених і чітких кроків виконання стратегій розвитку молодіжної політики, а також потрібно провести уніфікацію законодавства України у сфері державної молодіжної політики до законодавства ЄС. Для вирішення інших проблем молодіжної політики слід забезпечити залучення фінансування для розвитку молодіжної політики; підвищення кваліфікації молодіжних працівників; розширення мережі молодіжних центрів та просторів; покращення системи моніторингу за допомогою впровадження обов'язкового щорічного звіту виконання програм та стратегій; впровадження молодіжних програм з метою залучення молоді до формування молодіжної політики; інтенсифікація комунікації влади з молоддю, створення єдиного порталу з усією необхідною інформацією тощо

Із врахуванням ключових обмежень і ключових можливостей Україна має будувати в Україні нові підходи до молодіжної політики, що будуватимуться на підходах участі і враховуватимуть інтереси зацікавлених сторін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баглик В. С. Механізми формування молодіжної політики на міжнародному рівні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 1. С. 382–386.
2. Барабаш В. В., Шаповал А. В. Приоритеты молодежной политики. *Коммунист Украины*. 1989. № 1. С. 43–46.
3. Біляєв, Я. М. Узагальнення світового досвіду державної політики соціальної мобільності молоді. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*, Серія: Державне управління, 2019. 30(69), 3, 30-36.
4. Бородин Є. І. Державна молодіжна політика в Україні: процес формування та розвитку (1991–2004 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра істор. наук: спец. 07.00.01. Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. 34 с.
5. Бородин Є. І. Державна молодіжна політика в Україні: механізм формування та реалізації в контексті розвитку: навчальний посібник. 2-ге видання, доповнене. Дніпро : Грані, 2019. 176 с.
6. Бородин Є. І. Загальні засади державної молодіжної політики в Україні. Д. : Журфонд, 2013. 136 с.
7. Верховна Рада України: Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/223289.html>
8. Всеукраїнський молодіжний центр. Молодіжна політика у різних країнах світу - <https://auyc.org.ua/>
9. Гавловська А. О. Етапи та елементи молодіжної політики: теоретично-прикладний вимір. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2015. Вип. 14(1). С. 74–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_14%281%29__23
10. Головатий М. Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення.. Київ : Наукова думка, 1993. 325 с.
11. Головенько В. А., Корнієвський О. А. Український молодіжний рух: історія та сьогодення. Київ : Наукова думка, 1994. 111 с.

12. *Гостєва Т. О.* Місце молодіжних організацій європейської народної партії в європейському молодіжному русі та їх вплив на молодіжний рух в Україні. *Наукові записки НаУКМА.* 2012. Т. 134: Політичні науки. С. 44-48.

13. *Гринчишин С. С.* Механізми реалізації державної молодіжної політики на регіональному рівні. *Держава та регіони Серія «Державне управління».* 2017. Випуск 4. С. 108-113.

14. *Гринчишин С. С.* Молодіжна політика в Україні в сучасних умовах суспільного розвитку. *Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління. Серія «Державне управління».* 2019. №1 (82). С.143- 150.

15. *Гринчишин С. С.* Сутність та складові молодіжної політики. *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління «Сучасні проблеми державного управління в умовах системних змін».* Серія «Державне управління». Т. XX, вип. 310. Маріуполь, ДонДУУ, 2019. С. 81-92.

16. *Гришина Ю. М., Малюга Л. Ю.* Правові засади реалізації молодіжної політики України з урахуванням викликів сучасного світу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2021 № 49 DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.49.24> <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc49/26.pdf>

17. *Гуцалова М. В.* Європейський досвід реалізації молодіжної політики. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. : Політологія.* 2013. Т. 212. Вип. 200. С. 97–100.

18. *Гуцалова М. В.* Моделі молодіжної політики в країнах Європейського Союзу. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Сер. : Політологія.* 2014. Т. 230, Вип. 218. С. 18-21.

19. Державна програма забезпечення молоді житлом на 2013–2023 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 24.10.2012 р. № 967 (в ред. постанови КМУ від 23.12.2020 р. № 1360). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/967-2012-%D0%BF#Text>

20. Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» (Держмолодьжитло. Офіційний сайт ДУ. URL: <https://www.molod-kredit.gov.ua/pro-fond>

21. Деякі питання Українського молодіжного фонду. Постановою КМУ від 28 лютого 2023 року №182 - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/182-2023-%D0%BF#Text>

22. Донченко Т. Основні моделі державної молодіжної політики: закордонний та вітчизняний досвід. *Ефективність державного управління* : Зб. наук. праць, 2009. Вип. 18/19. С. 126–133.

23. Драпушко Р., Горінов П., Захаренко К.В., Міненко Є.С. Державна молодіжна політика України в умовах європейської інтеграції: виклики та можливості. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування* Том 33 (72) № 4 2022 DOI https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.4/02https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/4_2022/2.pdf

24. Драпушко Р., Горінов П., Попатенко М., Філик Н. Молодіжна політика України через призму демографічних: стан та тенденції. *Державна сімейна та молодіжна політика: законодавство, методи та практики*. Київ : ДІСМП, 2022. № 1. С. 31–38.

25. Жужа, Л. О. Молодіжна політика в Україні: сучасний стан і шляхи реформування. *Регіональні студії*, 2019. №19, с.41-46.

26. Ільїнський І. М. Потреби молоді в умовах соціально-економічних і ринкових трансформацій. *Теорія та практика державного управління*. 2009. № 2. С. 17–16.

27. Канавець М. В. Сучасний стан і перспективи розвитку взаємодії молодіжних громадських організацій з органами публічної влади і об'єднаними територіальними громадами в умовах децентралізації. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 3. С. 116–130.

28. Карпенко М. Українська система вищої освіти в умовах воєнної агресії РФ: проблеми й перспективи розвитку URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/>

ukrayinska-systema-vyshchoyi-osvity-v-umovakhvoyennoyi-ahresiyi-rfproblemy-y.

29. *Квітка А. В., Сидоренко О. А.* Державна молодіжна політика зайнятості в Україні. *Соціальна економіка*. 2016. Т. 51. № 1. С. 52–58.

30. *Коваль Г. В.* Міжнародна практика формування та реалізації державної молодіжної політики. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Сер. : Державне управління. 2012. Т. 186, Вип. 174. С. 30-33.

31. *Коваль Г. В.* Розвиток державної молодіжної політики: теорія, методологія, механізми реалізації: монографія. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 432 с.- URL :<https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/monograf/72/1.pdf>

32. *Кожушко Н.* Теоретико-методологічні засади формування моделей державної молодіжної політики (державно-управлінський аспект). *Збірник наукових праць*, 2014.№41, С.97-102.

33. *Козлова Л. В.* Теоретико-методологічні засади механізму формування державної політики. *Наукові праці: науковометодичний журнал*. 2011. Вип. 147. Т. 159. Державне управління. С. 63–69

34. *Коляда Н., Кравченко О.* Молодіжна робота як засіб неформальної громадянської освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2019. Вип. 1. С. 72-79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2019_1_11.

35. *Комаринець, С.О, Маїталір, С.Г.* Основні напрями вирішення проблем молодіжної політики в Україні. *Mechanism of an Economic Regulation*, 2023 №(99), 105-112. - URL: <https://doi.org/10.32782/mer.2023.99.17>

36. *Конюх, Я. О.* Особливості впливу молодіжних еліт на формування державної політики. *Публічне управління та митне адміністрування*, 2019. №3 (22), 68-73. - URL: <http://www.customs-admin.umsf.in.ua/archive/2019/3/9.pdf>

37. *Котковський В. С., Черниш Т. В., Богатирьова М. О.* Організація роботи молодіжних центрів та просторів в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Актуальні проблеми держави і права*. 2022. № 5 DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v94.2022.6> - URL: <http://www.apdp.in.ua/v94/6.pdf>

38. *Кравченко М. В.* Європейські перспективи української молоді: можливості та загрози. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015.

№ 2. С. 275-279.

39. Краснопольська Т.М. Європейські моделі молодіжної політики та перспективи для України. *Політичне життя*. 2019. № 3. С. 31-36.

40. Кузьменко А. А., Ніколаєва Т.І. Дослідження факторів впливу на розвиток молодіжної моди та естетики Китаю. *Технології та дизайн*. 2020. № 4. 78 - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2020_4_3.

41. Левченко О. М. Практика роботи з волонтерами та громадськими організаціями. К. : ОКО, 2011. 134 с.

42. Лиска О. Г. Взаємодія молоді з органами місцевого самоврядування. *Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць*. 2016. Вип. 3 (54). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-3/doc/3/05.pdf>

43. Лубкова М. Молодіжна політика у різних країнах світу. *Офіційна сторінка Всеукраїнський молодіжний центр* - URL: <https://auyc.org.ua/blog/molodizhna-polityka-u-riznykh-krainakh-svitu/>

44. Луценко С. М. Особливості реалізації молодіжної політики в Україні та за кордоном: управлінський аспект. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. 2016. Вип. 1. С. 157-165. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2016_1_25

45. Малик І. Аксіометричні акценти сучасної державної молодіжної політики в Україні. *Науково-теоретичний альманах Грани*, 2021. №24(3), 25-32. - URL: <https://doi.org/10.15421/172122>

46. Міністерство молоді та спорту Офіційний веб-портал - URL: <https://mms.gov.ua/molodizhna-politika/napryami-molodizhnoyi-politiki>

47. Модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації // Веб-сайт Ініціативи «Децентралізація». - URL: <https://decentralization.gov.ua/youth/molod-v-oth>

48. Молодіжна політика в об'єднаних територіальних громадах. Київ, 2018. 76 с.

49. Молодіжна політика в Україні: навчальний посібник / П. В. Горінов, Р. Г. Драпушко, Н. А. Драпушко, О. Є. Ільюк / за заг. ред. акад., проф. В. П. Андрущенко. Київ: Український державний університет імені Михайла

https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41069/Horinov_Drapushko_Drapushko_Piuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y

50. Молодіжна політика в умовах децентралізації. Методичні рекомендації для спеціалістів, які реалізують державну політику в молодіжній сфері / за ред. І.В. Пешої. 2-е вид. Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2019. 40 с. - URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/542/1.pdf>

51. Морозюк Н. В., Костик А. М. Оцінка правових умов реалізації державної молодіжної політики в Україні. *Держава та регіони. Серія: Право*, 2019 р., № 2 (64). DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2019-2-5>. - URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/2_2019/7.pdf

52. Мотречко В. В. Особливості формування державної молодіжної політики в ЄС та перспективи її імплементації в Україні. *Публічне адміністрування: теорія та практика*, 2014. №2(12)

53. Мотречко В. Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування щодо реалізації молодіжної політики : дис. канд. держ. упр. : 25.00.04. Одеса, 2018. 241 с.

54. Найдич М. Волонтерська діяльність як вектор молодіжної політики ЄС. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2017. № 1. С. 34-43

55. Обіход М. М. Вдосконалення державного управління реалізацією молодіжної політики в Україні. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 3. С. 159-167. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2017_3_19

56. Панасюк В. Державна молодіжна політика як складова процесу побудови соціальної держави. *Юридичний вісник*. 2015. № 3. С. 229–234.

57. Пархоменко-Куцевіл О. І. Пархоменко-Куцевіл О. І. Сучасні проблеми формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні. *Інвестиції: практика та досвід* №2/2024 DOI:<https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.2.177>

58. Питання Ради з молодіжних питань Указ Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/142022-41165> №14/2022 (дата звернення:

13.11.2023)

59. Питання стипендіального забезпечення: постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2004 р. № 882 (у ред. від 21.05.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/882-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.12.2023)

60. Порядок пільгового кредитування для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, затверджений постановою КМУ від 29.08.2018 р. № 673 - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.12.2023)

61. Про деякі заходи щодо сприяння вирішенню актуальних питань молоді Указ Президента України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/6/2010#Text> (дата звернення: 13.11.2023).

62. Про затвердження типових положень про молодіжні консультативно-дорадчі органи. Постанова Кабінету Міністрів України.- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.12.2023).

63. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року. Указ Президента України 12 березня 2021 року № 94/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

64. Про основні засади молодіжної політики. Закон України від 27.04.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

65. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text> (дата звернення: 13.11.2023).

66. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки» Розпорядження КМУ від 23.12.2020 р. № 1669-р (дата звернення: 13.11.2023)

67. Програма «Молодіжний працівник». Веб-сайт Програми URL: <https://youth-worker.org.ua/> (дата звернення: 18.11.2023).

68. Прудіус Л. В. Неформальна освіта державних службовців в Україні: правові аспекти. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2016. № 1. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/eng/archive/2018/1/14.pdf>

69. Радченко О., Крюков О. Державна молодіжна політика: основні поняття та принципи як архетипи формування та реалізації в публічному просторі. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 2. С. 18–25.

70. Разумова Г. В., Сорсорян Е. З. Головні аспекти реалізації державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації. *Економічний простір*. 2018. № 132. С. 83-94.

71. Сірий Є. В. Особливості розвитку молодіжного підприємництва та самозайнятості молоді в Україні: монографія. Київ: ЦОП «Глобус», ФОП Кравченко Я. О., 2021. 68 с.

72. Соціологічна група «Рейтинг» : Офіційний сайт. URL: <https://ratinggroup.ua/research/ukraine/b29c8b7d5de3de02ef3a697573281953.html>

73. Стукан Т. Молодіжна політика: суть, основні принципи та стан реалізації в Україні. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (4), 2020 125-131. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.4.15> <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/114>

74. Тарасенко Т. М. Розвиток понятійно-категоріального апарату у сфері державної молодіжної політики. *Публічне адміністрування: теорія та практика : електронний збірник наукових праць*. Вип. 1 (9). 2013. URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/index.html>.

75. Типове положення про молодіжний центр: постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 р. №1014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#Text>

76. Формування здорового способу життя. Навчально-методичні рекомендації / авт. кол.: Т. Андріюченко, О. Вакуленко, В. Волков, Н. Дзюба, В. Коляда, Н. Комарова, І. Пеша, Н. Тілікіна (кер. авт. кол. О. Вакуленко). Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2018. 100 с.

77. Шелемба М. Особливості реалізації молодіжної політики в Німеччині та Швеції. 2022. № 1-2 (25-26): *Міжнародний науковий вісник* DOI:10.24144/2218-

5348.2022.1-2(25-26).85-91

78. Ярема О. Формування державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації. Молодіжна політика та молодіжна робота: матеріали II міжрегіональної наук.-практ. конф., 14 груд. 2017 р., м. Дніпро. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 114 с. URL: http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2017_12_14_material_dums.pdf.

79. 2037 (XX) Декларація про розповсюдження серед молоді ідеалів миру, взаємоповаги та взаєморозуміння між народами - URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140361___140361

80. Chevalier T., Loncle P. Introduction: the Development of Youth Policies in Europe in Past Decades. *Youth and Globalization*. 2021. № 3. URL: https://brill.com/view/journals/yogo/3/1/article-p1_1.xml

81. Kindrat L. R. Current situation, challenges and ways to improve public administration in increasing youth participation at local level. *East European Science Journal*. 2018. Is. 4 (32). Vol. 4. P. 25–30.

82. Olofsson J., Kvist M. Is the Swedish transition regime still universalistic? A study on growing socio-geographical differences in youth establishment patterns. *Policy Futures in Education*. 2020. Iss. 1. P. 111-127.

83. Regeringens skrivelse 2020/21:105. Ungdomspolitisk skrivelse. Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen. Stockholm den 18 mars 2021. URL:<https://www.regeringen.se/495768/contentassets/6865beb448ed4554975a41e56e1f47a0/ungdomspolitisk-skrivelse-skr-202021105.pdf>

84. Smokova H. State youth policy in Ukraine: concepts and essence. *European political and law discourse*. Praha : Berostav družstvo. 2019. Vol. 6. Iss.5. S.137–143.

85. The experience of developed countries: how Ukrainian youth can join the processes of state development. Info. 21.11.2023. <https://dyvys.info/2023/11/21/yak-molodi-doluchatysya-do-rozvytku-derzhavy/>

86. Youth Policy Governance in Germany. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/1-youth-policy-governan>

87. Youth Policy Governance in Sweden. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/sweden/1-youth-policy-governance>

88. Council of Europe portal. Рада Європи розпочала нову програму «Молодіжна політика, заснована на підходах участі» .01.12.2023. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-council-of-europe-launched-a-new-programme-participatory-youth-policy/>

ДОДАТКИ

До дипломної роботи на тему «Державне регулювання молодіжної політики в сучасній Україні»

Лагна Д.О.

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів
Рада молодих вчених
Університету митної справи та фінансів

**«ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ
ТА УПРАВЛІНСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ
ВИМІРИ СЬОГОДЕННЯ:
МОЛОДІЖНИЙ ПОГЛЯД»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Том 2

03 листопада 2023 р.

Дніпро

УДК 346.7+658:316.346.36(008)

Організатори конференції: Міністерство освіти і науки України,
Університет митної справи та фінансів,
Рада молодих вчених Університету
митної справи та фінансів

Склад редакційної групи: Бочаров Д. О., Приймаченко Д. В.,
Ченцов В. В., Архірейська Н. В., Губа О. І.,
Даценко В. В., Корнєєв М. В.,
Ліпінський В. В., Бондаревська К. В.,
Борисенко О. П., Григораш О. В.,
Дерев'янка Т. П., Кодацька Н. О.,
Лабенська Л. Л., Марценюк О. О.,
Роменська К. М., Салюк М. А.,
Сохацький А. В., Фірсов О. Д.,
Щолокова Г. В., Язіна В. А.

Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд : матеріали міжнародної науково-практичної конференції : у 3 т. Том 2. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2023. 439 с.

ISBN 978-966-328-214-5

Матеріали науково-практичної конференції, які включені до збірника, присвячені питанням обліку, аудиту, фінансовим аспектам у контексті сучасних ризиків та економічних загроз; управлінським, соціальним і комунікативним процесам, психологічній адаптації у цифровому суспільстві; сучасним тенденціям розвитку міжнародних економічних відносин, туризму та готельно-ресторанної справи; актуальним проблемам адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, а також розвитку інформаційних та транспортних систем і технологій.

Збірник матеріалів може зацікавити науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, а також фахівців у галузі економіки, права, управління та фінансів.

ISBN 978-966-328-214-5

© Колектив авторів, 2023

© Університет митної справи та фінансів, 2023

Слізаров В. О., Хришко А. А. Значущість стратегічного управління бізнес-процесами підприємств агропродовольчої сфери	63
Журавська І. А. Необхідність стратегічного управління організацією в контексті розвитку	64
Замкова В. В., Чисуліна Д. О. Менеджмент комунікаційних процесів бізнес-організацій (на прикладі ТОВ «НОВА ПОШТА»)	66
Запороженко М., Ростовський Н. Управління бізнес-процесами в контексті становлення інноваційної економіки	68
Зогуля О. І. Запровадження окремих публічних інститутів для врегулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів	70
Зубар І. В., Сінельник А. С. Управління персоналом в умовах воєнного стану	72
Іванов І. Ю. Професіоналізм як основа розвитку сучасного публічного службовця	74
Ігнатюк М. Ю. Вплив стимулювання на продуктивність діяльності та прийняття управлінських рішень у сучасних умовах	76
Каліченко Н. В., Кириллова О. С. SMART-трансформації в управлінні розвитком міст	78
Казанцев Ю. Ю. Розвиток механізму мотивації професійної діяльності державних службовців в Україні	80
Катрич Д. І. Дослідження тенденцій розвитку ринку праці в Україні	82
Карнаух Е. Р., Разумей Г. Ю. Формування професійного іміджу державного службовця в умовах діджиталізації	86
Кім І. В. Удосконалення системи управління митною справою в Україні	88
Коваленко Г. І. Аналіз системи державної служби України та держав-членів Європейського Союзу	90
Ковальов А. Ю. Обґрунтування цифрової управлінської моделі організації вантажних залізничних перевезень	92
Коновальчук І. С. Державне регулювання ринку зерна в Україні	94
Коритіна Д. С. Тенденції зайнятості населення України	96
Корисев Р. В. Сучасні аспекти регулювання малого та середнього бізнесу в Україні	98
Кравченко А. Я. Формування демократичних засад і політичної нейтральності в системі державної служби України	101
Кравченко В. І. Роль держави у забезпеченні невідворотності відповідальності у механізмі протидії корупції	103
Крутько Д. О. Міграційна політика України у воєнний час: виклики та проблеми	105
Лагно Д. О. Державна молодіжна політика як феномен суспільного розвитку	107
Лучко Д. О. Стратегічне управління персоналом в умовах цифровізації	108

Список використаних джерел:

1. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. *Укрінформ*. 2023, 16 жовтня. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html>
2. Місцеві громади та внутрішня міграція населення: виклики під час воєнного стану та пошуки шляхів їх подолання: аналітичне дослідження Асоціації жінок-юриссток України. URL: <https://jurfem.com.ua/mistsevi-hromady-vnutrishnya-mihratsia-naseleण्या/>
3. Потапенко В., Головка А., Валевський О. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні: Аналітична доповідь; за ред. В. Потапенка. К. : НІДС, 2023. 33 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-01/ad_mihratsia_gotove_03_01_2023.pdf
4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. URL : [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#top](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#top)
5. Шапоренко О.І. Державна міграційна політика: шляхи регулювання та принципи. *Право та державне управління*. 2019. №2(35). Т. 2. С. 252–257.

Лагно Д. О., магістр
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Шенченко Н. І., к. держ. упр., доц.,
доцент кафедри публічного управління
та митного адміністрування
Університету митної справи та фінансів)

**ДЕРЖАВНА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА
ЯК ФЕНОМЕН СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

Молодь – це важлива частина сучасного суспільства, носій інтелектуального потенціалу країни та визначальний фактор соціально-економічного прогресу, тому сьогодні перед місцевими та загальнодержавними органами влади стоїть завдання спинити відтік людей віком від 18 до 35 років до інших країн світу та створити належні умови молоді для застосування набутих ними професійних компетентностей на території України [1].

Сучасна державна політика спрямована на всебічну інтеграцію молоді до соціальних відносин, що сприятимуть розвитку суспільства. Нормативно-правової бази дозволяє забезпечити реалізацію державної політики в галузі молодіжної політики, забезпечити права та інтереси молоді, а також забезпечити створення необхідних умов для її розвитку. Молодіжна стратегія, пріоритети, цілі та заходи їх досягнення, джерела фінансування відображаються в нормативних актах: Конституції України, Законах України «Про основні засади молодіжної політики», «Про захист дитинства», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про забезпечення рівних прав між чоловіками та жінками», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про запобігання насильству у сім'ї», «Про державну підтримку сімей з дітьми», Сімейному кодексі тощо.

У 2021 році розроблено «Національну молодіжну стратегію до 2030 року». Вона передбачає запровадження нових підходів для розвитку молоді в Україні, враховує важливі аспекти, передбачені Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року, молодіжними стратегіями та документами, що регламентують засади розвитку молодіжної політики ООН, Ради Європи та Європейського Союзу, а також демографічні, безпекові та економічні виклики.

Для підтримки прагнення української молоді до інтеграції у європейську спільноту, утвердження цінностей демократії та свободи, а також урахування ініціативу молодіжних організацій і рухів, Президент України своїм указом установив в Україні День молоді 12 серпня спільно з Міжнародним днем молоді ООН. У 2021 р. була створена Рада з молодіжних питань – консультативно-дорадчий орган при Президентові України.

Після повномасштабного вторгнення у 2022 р. більшість молодіжних центрів та просторів стали гуманітарними штабами, які тримають надійний тил ЗСУ, ТРО та допомагають внутрішньо-переміщеним особам, започатковано волонтерський проєкт «СпівДія», який значно посилив мережу молодіжних центрів і організацій. Поступово молодіжні центри поновлюють основну діяльність – роботу з молоддю.

Досвід міжнародної практики показує, що існує безмежна кількість програм та реформ, що сприяють участі молоді у державних процесах. Програми по роботі з молоддю допомагають молодим людям відігравати активну роль у розвитку своїх спільнот та набувати досвіду, знань, цінностей та життєвих навичок, необхідних їм для успіху в роботі, освіті та суспільному житті [2].

Список використаних джерел:

1. Стукан Т. М. Молодіжна політика: суть, основні принципи та стан реалізації в Україні. Таврійський науковий вісник. Серія: економіка. Випуск 4, 2020. С. 125–131. URL : <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/114/112>

2. Драпушко Р., Горінов П., Міненко Є. Ефективність залучення молоді до прийняття управлінських рішень. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Том 33(72) № 3. С. 54–59.

Лучко Д. О., аспірант

Національного університету «Львівська політехніка»

(науковий керівник – Бойківська Г.М., к.е.н., доцент,

доцент кафедри менеджменту персоналу

та адміністрування

Національного університету «Львівська політехніка»)

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

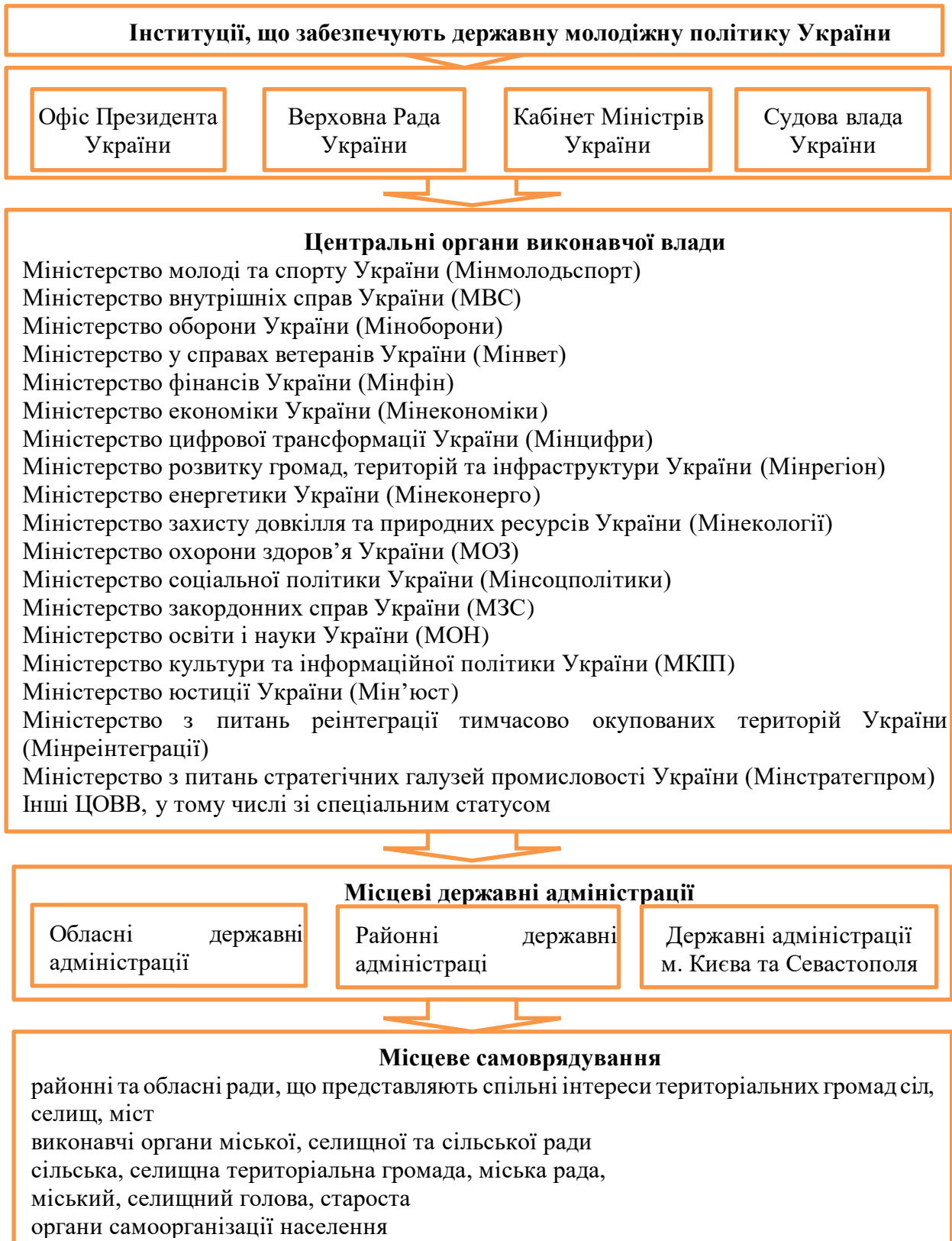
Україна, як і багато інших країн, переживає активний процес цифровізації в різних сферах економіки. В умовах цифрової трансформації виникає потреба у впровадженні стратегічного управління персоналом, спрямованого на оптимізацію використання та розвитку людського

Етапи становлення молодіжної політики в Україні

Період	Характеристика	Найбільші надбання
1991 – 1996	виокремлення «молодіжного сектору» у публічній політиці України	Закон України «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», перша Національна Рада з питань молодіжної політики
1996 – 2004	об'єднання сімейної та молодіжної політики	створення Міністерства України у справах сім'ї та молоді Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» постанова «Про Комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні («Молодь України»)» Зміна віку молоді – МГО та ДГО. Створення Української Асоціації Студентів, Всеукраїнської студентської ради Запроваджено державне молодіжне та житлове кредитування
2005 – 2009	розквіт молодіжної політики України	VIII конференція міністрів європейських країн з питань молоді указ «Про заходи щодо сприяння розвитку пластового (скаутського) руху в Україні» «Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2009 – 2015 роки» Припинення діяльності Національної Ради з питань молодіжної політики та її ліквідація
2010 – 2013	адмінресурс та занепад молодіжної політики	Початок реформування сфери молодіжної політики інноваційними практиками від країн Ради Європи Реформування профільних міністерств Всеукраїнський фестиваль молоді в Києві
2014 – 2019	поглиблення євроінтеграції та переосмислення молодіжної участі	Створення програми «Молодіжний працівник» «Дорожня карта реформування молодіжної політики»; законопроект «Про молодь» заснування Національної молодіжної ради України членство Європейського молодіжного форуму розбудова молодіжної інфраструктури, створення Асоціації молодіжних центрів України, Всеукраїнський молодіжний центр, Національне українське молодіжне об'єднання
2020 – теперішній час	розвиток і нові виклики молодіжної політики та молодіжної роботи	Створення ГО «Асоціацію молодіжних працівників України», «Українська асоціація молодіжних рад», «Конгрес молодіжних рад України», Закон України «Про основні засади молодіжної політики» «Національна молодіжна стратегія до 2030 року», 12 серпня - День молоді,

		Створено Раду з молодіжних питань при Президентові України, волонтерський проєкт «СпівДія»,
--	--	---

Додаток В

**Рис.1 Інституції, що забезпечують державну молодіжну політику
України**

Таблиця 1. Перелік Національних показників становища молоді

№	Показник	Одиниця виміру	Метод збору
1	2	4	5
Індикатор 1. ДЕМОГРАФІЧНІ ПОКАЗНИКИ			
1.1	Чисельність постійного населення у віці 14–34 роки	Осіб	Статистика
1.2	Частка осіб у віці 14–34 роки у загальній чисельності постійного населення	%	Статистика
1.3	Смертності населення віком 14–34	осіб; осіб на 100 тис. нвс/ в.в.п.	Статистика
1.4	Сальдо міграцій населення віком 15–34 роки	Осіб	Статистика
Індикатор 2. ОСВІТА МОЛОДІ			
2.1	Кількість населення 15–34, яке є студентами закладів вищої освіти I–IV рівнів акредитації	Осіб	Статистика
2.2	Частка населення віком 24–34 роки, яка має вищу освіту	%	Соціологічне дослідження
2.3	Кількість населення віком 15–29 років, яке навчається у закладах професійної (професійно-технічної освіти)	Осіб	Статистика
2.4	Частка населення віком 24–34 роки, яка має професійно-технічну освіту	%	Соціологічне дослідження
2.5	Частка молоді віком 14–34 роки, яка бере/брала участь упродовж останніх трьох років у неформальній освіті або навчанні	%	Соціологічне дослідження
2.6	Частка молоді віком 14–34 роки, яка має або здобуває кілька професій	% від усіх опитаних	Соціологічне дослідження
2.7	Частка молоді віком 14–34 роки, яка поєднує/поєднувала навчання та роботу	% від молоді віком 14–34 роки, яка навчається	Соціологічне дослідження
2.8	Частка молоді 14–34 роки, яка задоволена рівнем своєї освіти	%	Соціологічне дослідження
Індикатор 3. ЗАЙНЯТІСТЬ І ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ			
3.1	Рівень зайнятості молоді віком 15–34 роки	% до кількості населення в.в.г.	Статистика
3.2	Рівень безробіття молоді (за методологією МОП) віком 15–34 роки	% до кількості економічно активного населення в.в.г.	Статистика
3.3	Неформальна зайнятість молоді 15–34 роки	% до загальної кількості зайнятого населення в.в.г.	Статистика
3.4	Рівень економічної неактивності молоді віком 15–34 роки	% до кількості населення в.в.г.	Статистика
3.5	Частка молоді 16–34 роки, яка займається підприємницькою діяльністю	%	Соціологічне дослідження
3.6	Частка молоді віком 14–34 роки, яка бажає займатися підприємницькою діяльністю	%	Соціологічне дослідження
3.7	Частка молоді віком 14–34 роки, яка працює за професіями, що відповідають отриманому рівню освіти та кваліфікації	% від працюючої молоді	Соціологічне дослідження
3.8	Частка молоді віком 14–34 роки, яка обрала свою нинішню професію під впливом спеціальних профорієнтаційних заходів	%	Соціологічне дослідження
Індикатор 4. МАТЕРІАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ МОЛОДІ			
4.1	Частка населення у віці 15–34 роки відповідно до розподілу домогосподарств, яке за оцінкою матеріального добробуту відносить себе до бідних	%	Статистика (домогосподар.)
4.2	Частка молоді віком 14–34 роки, які задоволені своїм теперішнім матеріальним становищем	%	Соціологічне дослідження
4.3	Частка молоді віком 14–34 роки, яка мешкає окремо від батьків	%	Соціологічне дослідження
4.4	Частка молоді віком 18–34 роки, яка має власне житло (будинок / квартиру)	%	Соціологічне дослідження
Індикатор 5. ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ			
5.1	Частка молоді віком 1–34 роки, яка позитивно оцінює стан власного здоров'я	%	Соціологічне дослідження
5.2	Частка молоді віком 14–34 роки, яка вважає, що дотримується здорового способу життя	%	Соціологічне дослідження
5.3	Частка молоді віком 14–34 роки, що вживала алкоголь хоча б один або декілька разів упродовж останніх 30 днів	%	Соціологічне дослідження
5.4	Частка молоді віком 14–34 роки, що курили одну або декілька сигарет упродовж останніх 30 днів	%	Соціологічне дослідження
5.5	Частка молоді віком 14–34 роки, яка повідомила про те, що займалася будь-якими фізичними вправами або будь-яким активним видом спорту хоча б 60 хвилин упродовж останніх семи днів	%	Соціологічне дослідження
5.6	Частка молоді віком 14–34 роки, яка вживала наркотики упродовж життя один або декілька разів	%	Соціологічне дослідження
5.7	Захворваність на наркологічні розлади серед молоді віком 15–35 років	на 100 тис. населення в.в.п.	Статистика
5.8	Поширеність наркологічних розладів серед молоді віком 15–35 років	на 100 тис. населення в.в.п.	Статистика
5.9	Захворваність на ВІЛ-інфекції серед населення віком 15–39 років	Осіб, на 100 тис. населення в.в.п.	Поточна статистика
5.10	Захворваність на СНІД серед населення віком 15–39 років	Осіб, на 100 тис. населення в.в.п.	Поточна статистика

1	2	3	4
5.12	Частка молоді віком 14–34 роки, які правильно визначають шляхи запобігання передачі ВІЛ-інфекції та інших інфекцій, що передаються статевим шляхом	%	Соціологічне дослідження
Індикатор 6. МОБІЛЬНІСТЬ МОЛОДІ			
6.1	Частка молоді віком 14–34 роки, яка впродовж останніх 12 місяців виїхала зі свого населеного пункту в межах України	%	Соціологічне дослідження
6.2	Частка молоді віком 14–34 роки, яка впродовж останніх 12 місяців виїхала за кордон	%	Соціологічне дослідження
6.3	Частка молоді віком 14–34 роки, яка працювала за кордоном впродовж останніх 12 місяців	%	Соціологічне дослідження
6.4	Частка молоді віком 14–34 роки, яка проходила навчання в закладах освіти за кордоном та має диплом про завершення професійного навчання	%	Соціологічне дослідження
6.5	Частка молоді віком 14–34 роки, яка бажає виїхати зі свого населеного пункту в межах України	%	Соціологічне дослідження
6.6	Частка молоді віком 14–34 роки, яка бажає емігрувати з України за кордон	%	Соціологічне дослідження
6.7	Частка молоді віком 14–34 роки, яка бажає виїхати на тимчасові заробітки за кордон	%	Соціологічне дослідження
6.8	Частка молоді віком 14–34 роки, яка бажає навчатися за кордоном	%	Соціологічне дослідження
Індикатор 7. БЕЗПЕКА ТА ЗАХИЩЕНІСТЬ МОЛОДІ			
7.1	Частка молоді віком 14–34 роки, яка особисто пережила будь-яку форму фізичного (погробування, побиття, нанесення тілесних ушкоджень тощо) або сексуального (зі вступання, сексуальні домагання тощо) насильства впродовж останніх 12 місяців	%	Соціологічне дослідження
7.2	Частка молоді віком 14–34 роки, яким доводилося стикатися з переслідуванням або знущанням з боку однокласників під час навчання	%	Соціологічне дослідження
7.3	Кількість кримінальних правопорушень серед молоді віком 14–29 років	Осіб	Статистика
7.4	Коефіцієнт смертності серед молоді віком 15–34 роки внаслідок транспортних нещасних випадків	на 100 тис. в.в.г.	Статистика
Індикатор 8. ГРОМАДЯНСЬКА АКТИВНІСТЬ ТА ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ			
8.1	Частка молоді віком 14–34 роки, яка заявила, що є активними членами організацій громадянського суспільства	%	Соціологічне дослідження
8.2	Частка молоді віком 14–34 роки, яка була залучена до волонтерської діяльності впродовж останніх 12 місяців	%	Соціологічне дослідження
8.3	Частка молоді віком 14–34 роки, яка є членом будь-яких дитячих або молодіжних громадських організацій	%	Соціологічне дослідження
8.4	Рівень патріотизму молоді 14–34 роки	%	Соціологічне дослідження
8.5	Частка молоді віком 14–34 роки, яка спілкується тільки українською мовою в усіх сферах життя (в сім'ї, на роботі та навчанні, з друзями)	%	Соціологічне дослідження
8.6	Частка молоді віком 14–34 роки, яка відносить себе до української національності	%	Соціологічне дослідження
8.7	Частка молоді віком 18–34 роки, яка брала участь у виборах на місцевому, регіональному, національному рівні впродовж останніх 5 років	%	Соціологічне дослідження
8.8	Частка молоді віком 21–34 роки серед депутатів ВРУ	%	-
Індикатор 9. РЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ			
9.1	Рівень охоплення молоді віком 14–34 роки дитячими та молодіжними громадськими організаціями	%	Соціологічне дослідження
9.2	Частка молоді віком 14–34 роки, яким відомо про державну молодіжну політику	%	Соціологічне дослідження
9.3	Кількість діючих установ, які працюють з молоддю (молодіжних центрів, молодіжних бізнес-інкубаторів, клубів, молодіжних центрів праці)	одиноць	Річна звітність
9.4	Кількість працівників, що працюють з молоддю, із числа державних службовців молодіжної сфери і представників молодіжних громадських організацій, що пройшли навчальну програму «Молодіжний працівник»	осіб	Річна звітність
9.5	Обсяг державного фінансування молодіжної сфери	млн грн	Річна звітність
9.6	Кількість соціологічних досліджень з молодіжної проблематики	одиноць	Річна звітність
9.7	Кількість розроблених методичних рекомендацій та стандартів у сфері молодіжної політики	одиноць	Річна звітність
9.8	Кількість молодіжних і дитячих громадських організацій, які отримали підтримку для реалізації проєктів у поточному році	одиноць	Річна звітність

ВІК МОЛОДІ У РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Україна | 14-35 років

Австрія | 14-24

Латвія | 13-25

Велика
Британія | 13-29

Литва | 14-29

Данія | 15-25

Німеччина | 12-27

Естонія | 7-26

Польща | 13-30

Ізраїль | 13-18

Румунія | 14-35

Іспанія | 15-29

США | 15-24

Італія | 15-35

Франція | 16-25

Джерело: [8]

Напрями вирішення проблем молодіжної політики в Україні

проблема	Напрямки вирішення
1. Недосконале нормативноправове забезпечення	Гармонізація законодавства України та ЄС, зокрема через впровадження європейської триступеневої структури реалізації молодіжної політики, визначення пріоритетів європейської інтеграції та врахування позицій Європейської Хартії про участь молоді у місцевому та регіональному рівнях молодіжної політики.
2. Відсутність молодіжної політики в сфері зайнятості	Впровадження нормативно-правових актів стосовно першого працевлаштування молоді; мотивування роботодавців до прийняття на роботу молоді через забезпечення дотацій та відсотків квот на бронювання робочих місць для молоді; укладання міжнародних угод стосовно соціального захисту молодих українських мігрантів.
3. Широкі вікові рамки молоді	Прийняття Закону, який передбачає встановлення вікових меж 14–29 років, поділ молоді на групи для ефективнішого спрямування заходів та підтримку дитячих громадських організацій
4. Неefективне формування	Стратегії розвитку молодіжної політики Зміна підходу до розробки стратегії: закріплення чітких визначених заходів до їх здійснення; залучення молоді до розробки для врахування її потреб та інтересів; проведення аналізу результатів попередніх здійснюваних стратегій.
5. Недостатнє фінансування реалізації молодіжної політики	Активізація взаємодії та комунікацій між Міністерством молоді та спорту та управліннями на місцях: проведення роз'яснювальних робіт стосовно необхідності підвищення ефективності реалізації молодіжної політики та необхідності збільшення фінансування її заходів
6. Низький рівень компетентності фахівців з молодіжної роботи	Затвердження обов'язкової програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації молодіжних працівників; впровадження нових освітніх спеціальностей, які будуть навчати кандидатів за відповідними державними стандартами.
7. Повільний розвиток мережі об'єктів молодіжної інфраструктури	Розширення мережі молодіжних центрів та просторів по Україні, зокрема в більшості сіл та селищ міського типу; створення гуртків та клубів за інтересами; популяризація діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій тощо
8. Недостатньо дієва система моніторингу та оцінки реалізації молодіжної політики	Затвердження обов'язкового щорічного звіту виконання молодіжної політики: по громадах, по кожній програмі і стратегії; проведення щорічних соціологічних опитувань серед молоді стосовно її стану та рівня задоволення реалізованою молодіжною політикою
9. Патерналізм	Підвищення рівня конкурентоспроможності молоді, розвиток її підприємницьких здібностей та самостійності шляхом залучення молоді до формування та реалізації молодіжної політики – впровадження програм «Перший крок до успіху» та «Перший кар'єрний крок» для молоді всієї України.
10. Слабка обізнаність молоді стосовно здійснення молодіжної політики	Популяризація заходів молодіжної політики серед молоді: створення єдиної платформи для поширення інформації; використання соціальних мереж для комунікації з молоддю; співпраця з засобами масової інформації; проведення масових заходів

